

Хмельницький національний університет
Факультет міжнародних відносин і права
Кафедра міжнародних економічних відносин

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

бакалавр

Освітній рівень

Галузь знань 29 Міжнародні відносини

Шифр і назва галузі знань

Спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини

Шифр і назва спеціальності

Освітня програма Міжнародна логістика та митна справа

на тему: «СТАТУС «АВТОРИЗОВАНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ОПЕРАТОРА» ЯК
ІНСТРУМЕНТ СПРОЩЕННЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР НА ШЛЯХУ ДО ЄС»

Виконала: студентка 4 курсу, група МЛМСз-21-1 В.В. Масловська

Підпис Ініціали, прізвище

Керівник: д.е.н., професор 20.06.2025 І.Ю. Думанська

Підпис, дата Ініціали, прізвище

До захисту допускаю:

В.о.зав.кафедри МЕВ д.е.н., професор 20.06.2025 Д.М. Васильківський

Підпис, дата Ініціали, прізвище

«20» червня 2025 р.

Хмельницький, 2025

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет	<u>Міжнародних відносин і права</u>
Кафедра	<u>Міжнародних економічних відносин</u>
Освітній рівень	<u>Перший (бакалаврський)</u>
Галузь знань	<u>29 Міжнародні відносини</u>
Спеціальність	<u>292 Міжнародні економічні відносини</u>
Освітня програма	<u>Міжнародна логістика та митна справа</u>

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Завідувач кафедри МЕВ
д.е.н., професор Васильківський Д.М.

«03» березня 2025 р.

ЗАВДАННЯ НА БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ

Масловська Вікторія Валентинівна
(прізвище, ім'я по батькові)

1. Тема роботи «СТАТУС «АВТОРИЗОВАНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ОПЕРАТОРА» ЯК ІНСТРУМЕНТ СПРОЩЕННЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР НА ШЛЯХУ ДО ЄС»

Керівник роботи Думанська Ілона Юріївна, д.е.н., професор
затверджено наказом ректора університету від «07» лютого 2025 р., № 23

2. Строк подання студентом роботи на кафедру червень 2025 р.

3. Вихідні дані до роботи праці вітчизняних і закордонних учених, статистична інформація, монографії, періодичні видання, інтернет-ресурси.

4. Зміст бакалаврської роботи (перелік питань, які належить розробити)

РОЗДІЛ 1 КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ СТАТУСУ АВТОРИЗОВАНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ОПЕРАТОРА (АЕО)

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ МИТНИХ ПРОЦЕДУР В УКРАЇНІ ТА НАБУТТЯ СТАТУСУ АЕО

РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ АЕО У ПРАКТИКИ СПРОЩЕННЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР НА ШЛЯХУ ДО ЄС

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

- 11 таблиць;
- 13 рисунків;
- 16 слайдів ілюстративного матеріалу.

6. Консультанти роботи із зазначенням розділів роботи, які їх стосуються

Розділ	Консультанти	Дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
I	Думанська І.Ю.	04.03.2025	04.03.2025
II	Думанська І.Ю.	08.04.2025	08.04.2025
III	Думанська І.Ю.	05.05.2025	05.05.2025

7. Дата видачі завдання «03» березня 2025 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів магістерської роботи	Термін виконання етапу	Примітка
1.	Визначення теми роботи	07.02.2025	
2.	Одержання завдання	03.03.2025	
3.	Складання плану роботи	10.03.2025	
4.	Збір матеріалу по роботі	17.03.2025	
5.	Написання першого розділу	31.03.2025	
6.	Збір статистичних даних	07.04.2025	
7.	Написання другого розділу	30.04.2025	
8.	Написання третього розділу	19.05.2025	
9.	Формулювання та написання висновків по розділах, загальних висновків по роботі	23.05.2025	
10.	Оформлення переліку джерел посилання	29.05.2025	
11.	Підготовка тексту виступу та ілюстративних додатків до бакалаврської роботи	10.06.2025	
12.	Здача роботи на кафедру	12.06.2025	

Студент В.В. Масловська
 Підпис Ініціали, прізвище

Керівник І.Ю. Думанська
 Підпис Ініціали, прізвище

АНОТАЦІЯ

Бакалаврська робота студента на тему «СТАТУС «АВТОРИЗОВАНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ОПЕРАТОРА» ЯК ІНСТРУМЕНТ СПРОЩЕННЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР НА ШЛЯХУ ДО ЄС» містить 84 сторінки, 11 таблиць, 13 рисунків, список літератури з 83 найменування, 1 додаток.

Актуальність теми: Інститут авторизованого економічного оператора (АЕО), як ключовий елемент європейської моделі митного регулювання та стандарт ВМО, не зважаючи на своє нормативне закріплення, в Україні досі реалізується лише частково. Відсутність адаптації до вимог регламентів ЄС, зокрема делегованих та імплементаційних актів до Митного кодексу Європейського Союзу, не дозволяє забезпечити взаємне визнання статусу з іншими державами, обмежує доступ малих та середніх підприємств до спрощених процедур і знижує інституційну довіру до програми. У зв'язку з цим постає потреба у більш глибокому практичному перегляді моделі АЕО в Україні, що має включати стратегічні та тактичні кроки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) щодо набуття цього статусу. Вирішення зазначених проблем має значення як для економічної доктрини, так і для практичної реалізації митної інтеграції України з Європейським Союзом.

Мета бакалаврської роботи: узагальнення теоретико-методичних засад та надання практичних рекомендації розбудови статусу АЕО в Україні на шляху до ЄС.

Завдання роботи: визначити концептуальні основи статусу АЕО, проаналізувати сучасний стан митних процедур в Україні та запропонувати шляхи удосконалення впровадження АЕО у практики спрощення митних процедур на шляху до ЄС.

Об'єкт дослідження: статус АЕО в Україні.

Предмет дослідження: теоретичні та практичні засади розбудови статусу АЕО в Україні на шляху до ЄС.

Інструментарій: праці вітчизняних і закордонних учених, нормативно-правові акти, статистична інформація, монографії, періодичні видання, інтернет-ресурси.

Сформульовані результати досліджень: охарактеризовано поняття та ідентифіковано значення АЕО в митній практиці; проаналізовано історію розвитку концепції АЕО; встановлено основні вимоги та критерії для отримання статусу АЕО; проведено оцінку стану поточних митних процедур: проблеми та недоліки; проаналізовано митні процедури для АЕО та не-АЕО; здійснено моніторинг впливу статусу АЕО на спрощення митних процедур; розроблено стратегії і тактики впровадження АЕО для покращення впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД; сформульовано тактичні вектори впровадження інституту АЕО у практику митних процедур в Україні та вдосконалено процедурні засади його регулювання.

Ключові слова: АЕО, митні процедури, суб'єкти ЗЕД, митні спрощення, практика ЄС.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1 КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ СТАТУСУ АВТОРИЗОВАНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ОПЕРАТОРА (АЕО).....	9
1.1 Поняття та значення АЕО в митній практиці.....	9
1.2 Історія розвитку концепції АЕО.....	15
1.3 Основні вимоги та критерії для отримання статусу АЕО.....	24
Висновки до першого розділу.....	31
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ МИТНИХ ПРОЦЕДУР В УКРАЇНІ ТА НАБУТТЯ СТАТУСУ АЕО.....	33
2.1 Оцінка стану поточних митних процедур: проблеми та недоліки.....	33
2.2 Порівняльний аналіз митних процедур для АЕО та не- АЕО.....	40
2.3 Моніторинг впливу статусу АЕО на спрощення митних процедур.....	47
Висновки до другого розділу.....	50
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ АЕО У ПРАКТИКИ СПРОЩЕННЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР НА ШЛЯХУ ДО ЄС	52
3.1 Розроблення стратегії і тактики впровадження АЕО для покращення впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД.....	52
3.2 Тактичні вектори впровадження інституту АЕО у практику митних процедур в Україні.....	60
3.3 Удосконалення процедурного регулювання АЕО для спрощення митних процедур на шляху до ЄС.....	65
Висновки до третього розділу	69
ВИСНОВКИ.....	72
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ.....	75
ДОДАТКИ.....	84

ВСТУП

Актуальність теми. Інститут авторизованого економічного оператора (АЕО), як ключовий елемент європейської моделі митного регулювання та стандарт ВМО, не зважаючи на своє нормативне закріплення, в Україні досі реалізується лише частково. Хоча Митний кодекс України передбачає можливість отримання статусу АЕО-С та/або АЕО-Б, у практиці відсутні чіткі критерії диференціації, єдині методики оцінки відповідності, стандарти розрахунку фінансових коефіцієнтів, а також механізми внутрішнього моніторингу. Відсутність адаптації до вимог регламентів ЄС, зокрема делегованих та імплементаційних актів до Митного кодексу Європейського Союзу, не дозволяє забезпечити взаємне визнання статусу з іншими державами, обмежує доступ малих та середніх підприємств до спрощених процедур і знижує інституційну довіру до програми.

У зв'язку з цим постає потреба у більш глибокому науковому перегляді моделі АЕО в Україні, що має включати стратегічні та тактичні кроки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) щодо набуття цього статусу. Вирішення зазначених проблем має значення як для економічної доктрини, так і для практичної реалізації митної інтеграції України з Європейським Союзом.

Ступінь наукової розробки. Результати досліджень розвитку та функціонування інституту авторизованого економічного оператора в Україні та у світі розкриті в наукових працях таких іноземних та вітчизняних вчених, як: Chen L., Ma Y., Lyons T., Komelova A. Y., Swierczynska J., Білоус-Осінь Т., Вакульчик О., Думанська І., Харламова І., Сергійчик В., Туржанський В., Хома Д., Караваєв Т., Дугінець Г., Ніканорова О., Канигін С., Тищенко В., Азізова К., Кляцький Д., Білоножко М., Коросташова І., Микитенко Т., Мельник О., Сагайдак І. та інші.

Отримані опрацьовування складають теоретичну та методологічну основу для проведення дослідження цієї бакалаврської роботи. Але не заперечуючи вагомості існуючих наукових результатів, слід зазначити, що питання характеристики статусу АЕО та визначення проблем його імплементації в Україні

вимагають більш поглибленого дослідження особливо для потреб повоєнного відновлення економіки нашої країни.

Метою бакалаврської роботи є узагальнення теоретико-методичних засад та надання практичних рекомендації розбудови статусу «Авторизованого економічного оператора» (АЕО) в Україні на шляху до ЄС.

Для досягнення зазначеної мети в роботі поставлено і вирішено такі завдання:

- охарактеризувати поняття та ідентифікувати значення АЕО в митній практиці;
- проаналізувати історію розвитку концепції АЕО;
- встановити основні вимоги та критерії для отримання статусу АЕО;
- провести оцінку стану поточних митних процедур: проблеми та недоліки;
- проаналізувати митні процедури для АЕО та не-АЕО;
- здійснити моніторинг впливу статусу АЕО на спрощення митних процедур;
- розробити стратегії і тактики впровадження АЕО для покращення впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД;
- сформулювати тактичні вектори впровадження інституту АЕО у практику митних процедур в Україні;
- вдосконалити процедурні засади регулювання АЕО для спрощення митних процедур на шляху до ЄС.

Об'єктом дослідження є статус АЕО в Україні.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади розбудови статусу АЕО в Україні на шляху до ЄС.

Методи дослідження. У процесі виконання роботи використано систему наукових методів і підходів, які забезпечують концептуальну єдність дослідження: загальнонаукові методи аналізу й синтезу, історіографічні описи (для побудови логіки та структури бакалаврської роботи та виконання; характеристики поняття АЕО в митній практиці; опис історії розвитку концепції

АЕО); структурно-логічний і статистичний аналіз (оцінка стану поточних митних процедур; кількісний та якісний аналіз митних процедур; моніторинг впливу статусу АЕО на спрощення митних процедур); графічний метод (стратегічне та тактичне моделювання схем, алгоритмів та процедур впровадження АЕО для спрощення митних процедур на шляху до ЄС); метод узагальнення (при написанні висновків до бакалаврської роботи).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, містить 84 сторінки тексту, 13 рисунків, 11 таблиць. Список джерел включає 83 найменування літератури.

РОЗДІЛ 1 КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ СТАТУСУ АВТОРИЗОВАНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ОПЕРАТОРА (АЕО)»

1.1 Поняття та значення АЕО в митній практиці

Митне законодавство України має поступово наближатися до митного законодавства ЄС, а одним з етапів адаптації є запровадження в Україні інституту уповноваженого економічного оператора, подібного до того, що діє в ЄС. Статус Уповноваженого економічного оператора підтверджує найвищий ступінь довіри митниці до підприємства та, як наслідок, дає можливість застосовувати найбільший перелік спеціальних спрощень та користуватися перевагами митних формальностей для товарів, що переміщуються такими підприємствами. Майбутнє визнання статусу національних АЕО митними органами країн ЄС забезпечить участь українських операторів у формуванні так званих безпечних ланцюгів поставок та підвищить їхню конкурентоспроможність на зовнішніх та внутрішніх ринках. В результаті реалізації програми очікується певне збільшення економічного зростання, що наразі відбувається [45].

Дослідженню аспектів реалізації програми уповноваженого економічного оператора присвячені праці таких науковців, як Туржанський В. [46], Бережнюк І. [8], Несторишен І. та Брендак А. [43]. Науковці наголошують, що трансформації у світовому політичному та економічному просторі зумовлюють необхідність розробки нових підходів до забезпечення безпеки держави в умовах постійного зростання загроз, як внутрішніх, так і зовнішніх. Думанська І. [70], Плохута Є. [47] також досліджували теоретичні основи та організаційно-економічні передумови виникнення інституту уповноваженого економічного оператора. Однак питання використання програми в АЕО досі залишається недостатньо розробленим.

Іноземні науковці визнають важливість використання програми уповноваженого економічного оператора. Зокрема, Лайонс Т. [72] стверджує, що операції з митного оформлення можуть бути спрощені, якщо імпортерам,

експедиторам або логістичним операторам буде надано статус уповноваженого економічного оператора. Спрощення митних формальностей, а також менша кількість документальних митних контролів та фізичних перевірок пришвидшують міжнародні торговельні потоки та скорочують терміни доставки.

Сверчинська Я. [73] стверджує, що статус АЕО означає, що компанія може довести свою надійність та безпеку. Крім того, це означає, що компанія має доступ до спрощених митних процедур. Дослідниця стверджує, що коли сторони відповідають певним стандартам, включаючи дотримання торговельних вимог, та демонструють відданість безпеці ланцюгів поставок, їм може бути надано статус АЕО з деякими перевагами сприяння торгівлі, включаючи взаємне визнання їхнього статусу АЕО в іноземних країнах, з якими країна уклала Угоду про взаємне визнання або «MRA». Однак, запровадження інституту уповноваженого економічного оператора та процедури набуття підприємствами статусу такого уповноваженого оператора відбувається дещо повільними темпами та характеризується низькою зацікавленістю з боку підприємців, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність.

Потребує подальшого вивчення ризиків міжнародних ланцюгів поставок, умов надання статусу АЕО суб'єктам господарювання та переваг, якими можуть користуватися АЕО. Зміни на світовому ринку та зростання залежності від учасників ланцюгів поставок є причинами високого рівня ризику. Запровадження уповноваженого економічного оператора також означає зниження ризиків для бізнесу [29]. Наразі серед глобальних ризиків міжнародних ланцюгів поставок можна виділити такі ризики (табл. 1.1).

Питання безпеки в ланцюжку поставок стають особливо важливими в контексті ескалації локальних конфліктів у світі та посилення тероризму. У минулому основна увага приділялася, головним чином, безпеці від перебоїв, таких як крадіжка чи контрабанда, а також взаємодії між урядовими організаціями та учасниками ланцюга поставок. Але потім деякі країни запровадили нові програми безпеки та захисту від тероризму [24]. Це мало значний вплив на підхід компаній до логістики та операцій у ланцюжку поставок. Питання безпеки

важливіші, ніж будь-коли, і учасники ланцюга поставок співпрацюють з урядами та міжнародними організаціями, щоб забезпечити ефективність ланцюга поставок та захистити людей, інфраструктуру та економіку.

Таблиця 1.1 - Ризики з міжнародний постачання ланцюги [43; 45]

Вид ризику	Ризик опис
Ризики основних елементів ланок постачання	
Логістика закупівель	Виникають через неритмічну роботу постачальників або через нездатність підприємства ефективно планувати замовлення сировини, матеріалів тощо.
Логістика виробництва	Безпосередньо пов'язані зі змінами в операційній роботі підприємства та можуть виникати з таких причин: зміни вимог до якості та відповідності продукції; порушення технології виробництва; збої у виробничих процесах.
Логістика продажів	Пов'язано з порушенням попиту на продукцію та послуги, інформаційним обміном між центральним підприємством та ринком, а також якістю вимог клієнтів, тобто швидкістю виконання замовлення, наявністю необхідного запасу для виконання замовлень клієнтів, своєчасною доставкою та іншим.
Управління поверненням	Виникають як у випадках необхідності забезпечити повернення отриманої партії постачальнику (виробнику), так і за отриманими зверненнями від клієнтів (покупців). Фінансові втрати та втрати появи на поверненнях є значним ризиком для багатьох компаній, які здійснюють поставки до роздрібною мережі.
Ризики управління логістикою	
Структурні ризики	Пов'язано з кадровою політикою підприємства та позиціонуванням логістики та управління ланцюгами поставок у структурі управління підприємством.
Ризики управління логістикою	
Структурні ризики	Пов'язано з кадровою політикою підприємства та позиціонуванням логістики та управління ланцюгами поставок у структурі управління підприємством.
Фінансові ризики	Пов'язано з управлінням операційним бюджетом: прямими логістичними витратами та прихованими логістичними витратами, а також управлінням оборотним капіталом, «замороженим» у сировині та товарах, та ефективним використанням основних засобів для логістики (склади, транспорт тощо).
ІТ-ризики	Пов'язано з повнотою логістичних параметрів і даних, а також їх синхронізацією з усіма відповідними системами підприємства.
Операційні ризики	Пов'язані з реалізацією операційних процедур, які, у свою чергу, можна розділити на: транспортні ризики; митні ризики; складські ризики.

Управління безпекою ланцюгів поставок можна визначити як політику, процедури та технології, спрямовані на захист ланцюгів поставок (продукції, інструментів, обладнання, інформації та персоналу) від крадіжки, пошкодження або тероризму, а також запобігання несанкціонованій контрабанді людей або зброї. Метою управління безпекою поставок є запобігання несприятливим подіям, підтримка стабільності та безперервності закупівель, виробництва, зберігання,

транспортування та потоку інформації, а також обмеження можливих витрат, пов'язаних зі збільшенням вимог до безпеки, затримками в постачанні та виробництві. Проблема особливо важлива у разі своєчасної доставки. Питання безпеки зосереджені на техногенних факторах (запобігання діям людини), на відміну від питань безпеки, пов'язаних з такими інцидентами, як стихійні лиха, пожежі, дорожньо-транспортні пригоди, політичні події або збої в технічній інфраструктурі [28].

Таким чином, розширення інституту АЕО та подальше збільшення кількості укладених угод сприятимуть легшому та безпечнішому обміну товарами. Чіткість та контроль ланцюгів поставок мають зменшити ризик крадіжки, втрати та загрози організованої злочинності. Нижче наведено перелік визначень з Митного кодексу України щодо АЕО (Таблиця 2).

Таблиця 1.2 - Суб'єкти господарювання, які можуть отримати статус АЕО, та визначення АЕО [28]

Термін	Визначення
АЕО	Підприємство, що виконує будь-яку роль у міжнародному ланцюжку поставок товарів, якому органи доходів і зборів надали дозвіл уповноваженого оператора торгівлі (АЕО).
Виробник	Підприємство, яке безпосередньо виробляє товари, призначені для експорту.
Експортер (імпортер)	Підприємство, яке на підставі зовнішньоекономічних договорів (контрактів), укладених ним безпосередньо або через посередника (комісонера, агента, консигнанта), експортує (імпортує) товари з їх переміщенням через митний кордон України незалежно від митного режиму, в який поміщені такі товари.
Митний представник	Підприємство, яке виступає посередником (митним брокером, комісіонером, агентом, консигнатором) під час виконання зовнішньоторговельного договору (контракту).
Перевізник	Юридична або фізична особа, яка взяла на себе зобов'язання та відповідальність за договором перевезення вантажу щодо доставки до місця призначення довірених їй вантажів, перевезення вантажів та їх видачі (передачі) одержувачу або іншій особі, зазначеній у документі, що регулює взаємовідносини між експедитором та перевізником.
Експедитор	Суб'єкт господарювання, який за дорученням клієнта та за його рахунок виконує або організовує виконання послуг з транспортної експедиції, зазначених у договорі транспортної експедиції.
Власник складу	Підприємство, яке володіє або користується митним складом, складами тимчасового зберігання, об'єктами вільної митної зони.

Авторизація АЕО може бути таких типів: про надання права застосовувати спеціальні спрощення (далі – АЕО-С); про підтвердження безпеки та надійності (АЕО-Б). Експортери-виробники, імпортери, дистриб'ютори, митні брокери, складські та поштові оператори, експедитори та перевізники можуть подати заявку на отримання статусу АЕО [53].

Уповноважені економічні оператори бувають двох типів: «В» та «Б», де тип «С» – про надання права застосовувати спеціальні спрощення; тип «Б» на підтвердження безпеки та надійності (табл. 1.3).

Таблиця 1.3 - АЕО відповідність критеріям за типами [53; 61]

Індекси	АЕО-С	АЕО-Б
Дотримання вимог митного, податкового та валютного законодавства України, а також відсутність фактів кримінального переслідування	+	+
Належна система бухгалтерського обліку, комерційної та транспортної документації	+	+
Стабільний фінансовий стан	+	+
Забезпечення практичних стандартів компетентності або професійної кваліфікації відповідальної посадової особи підприємства	+	–
Відповідність стандартам безпеки та надійності	–	+

Компанія самостійно обирає тип авторизації та може мати обидва типи авторизації одночасно. Авторизація АЕО визнається на всій території України, водночас визнання митними адміністраціями іноземних держав авторизації АЕО, отриманої підприємствами-резидентами, здійснюється відповідно до міжнародних договорів України [62]. Підприємства, які отримали відповідний тип АЕО, мають можливість скористатися спеціальними спрощеннями (табл. 1.4).

Таблиця 1.4 - Спрощення за наявності АЕО за типами [53; 61]

Індекси	АЕО-С	АЕО-С
Загальна фінансова гарантія	+	–
Самостійне нанесення пломб спеціального типу	+	+
Спрощена процедура декларування	+	–
Процедура визначення місцезнаходження	+	–

Компанії із системним рівнем організації та формалізованими процедурами мають значні шанси отримати статус АЕО. У таких компаніях мають бути

сформовані процеси, впроваджена система якості, сертифіковане програмне забезпечення тощо. Переваги, які отримують підприємства зі статусом АЕО, наведено нижче (табл. 1.5).

Таблиця 1.5 - Переваги набуття статусу АЕ за типами [53; 61]

Індекси	АЕО-С	АЕО-Б
Виконання митних формальностей для товарів, комерційних транспортних засобів у пріоритетному порядку	+	+
Зниження ступеня ризику автоматизованою системою митного оформлення для визначення переліку митних формальностей під час митного оформлення товарів, комерційних транспортних засобів	+	+
Використання спеціально визначеної (за наявності) смуги у пункті пропуску через державний кордон України для руху комерційних транспортних засобів	+	+
Використання національного логотипу АЕО	+	+
Отримання повідомлення від органу доходів і зборів про те, що відповідні товари та транспортні засоби комерційного призначення на підставі аналізу ризиків за загальною декларацією прибуття відібрані для митного огляду в пункті пропуску (контрольному пункті) через державний кордон України до моменту їх переміщення через митний кордон України	-	+

Сертифікат АЕО дозволяє організаціям стати довіреним членом міжнародних мереж постачання та дотримуватися високих стандартів безпеки. Сертифікат демонструє надійність та відданість компанії дотриманню процедур безпеки. Він також є доказом платоспроможності підприємства. Отримання статусу АЕО визначає підвищення ефективності діяльності компанії та більш ефективну співпрацю в ланцюжку постачання завдяки економії часу та зменшенню бюрократії, пов'язаної з міжнародною торгівлею та транспортуванням. Однак, поки що лише одна компанія отримала такий статус, і Державна митна служба розглядає ще одну заявку на отримання авторизації [62].

Надання митними органами спрощень для власників сертифікатів АЕО, з урахуванням безпеки ланцюга поставок, визначає ефективність транскордонних операцій. Для використання накопичених спрощень оптимальним рішенням є створення статусу безпечних ланцюгів поставок. Чим більше учасників міжнародного ланцюга поставок мають статус АЕО, тим повніші переваги та права для його учасників. Відповідальне управління інформацією та управління

партнерськими відносинами позитивно впливають на ефективність безпеки в ланцюзі поставок. Оператори АЕО прагнуть розпочати співпрацю з іншими уповноваженими операторами, враховуючи безпеку міжнародного ланцюга поставок. Кошти від спільного визнання статусу АЕО також можуть покривати джерела, що призводять до поживлення торгівлі [48]. Створення механізму безперервності спільних дій з метою реагування на порушення торговельних правил дозволяє митним органам максимально покращити та пришвидшити послугу пріоритетного оформлення товарів, що постачаються АЕО.

1.2 Історія розвитку концепції АЕО

Програма Авторизованого Економічного Оператора (АЕО) в Україні була запроваджена у 2019 році. Її основна – визнання підприємств надійними та безпечними учасниками міжнародного ланцюга постачання, що дозволяє їм користуватися спрощеннями у митному оформленні [15]. Власне її практична імплементація розпочалась з 2020 року і триває й наділі (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 - Хронологія розвитку програми АЕО в Україні [16]

Запровадження інституту авторизованих економічних операторів було зумовлено, насамперед, посиленням глобальних загроз безпеці міжнародних

ланцюгів постачання та як відповідь прагненням Всесвітньої митної організації врегулювати таку ситуацію шляхом застосування спеціальних електронних систем аналізування ризиків, попереднього інформування про товари, що переміщуватимуться через кордон, а також надання спеціальних торгівельних спрощень сумлінним суб'єктам зовнішньоекономічної діяльності. Водночас, програма авторизованих економічних операторів була спрямована й на задоволення інтересів бізнес-структур, адже за умов відповідності встановленим критеріям ведення підприємницької торгівлі надавала спеціальні торгівельні спрощення [22].

У Європі одним із перших документів, котрий запроваджував статус авторизованого економічного оператора, було Положення Європейського Парламенту та Консульства ЄС (2005), що вносило зміни до Митного Кодексу ЄС. Зокрема стаття 5а розкривала особливості надання спрощень суб'єктам господарювання, котрі одержали статус авторизованого економічного оператора на засадах відповідності критеріям дотримання митних вимог, наявності задовільної системи управління комерційною та транспортною документацією, підтвердженої фінансової незалежності, дотримання стандартів безпеки [61].

Наступним важливим документом, який регулює особливості функціонування авторизованих економічних операторів, були Рамкові стандарти безпеки та полегшення світової торгівлі [1]. Зокрема, у цьому документі йдеться про те, що авторизований економічний оператор може користуватись спеціальними торгівельними спрощеннями за умови відповідності низці критеріїв, встановлених митними органами. До таких критеріїв зараховано наявність підтвердженої історії належного дотримання митних вимог, продемонстроване прагнення сприяти підвищенню безпеки ланцюга поставок товарів у якості учасника програми партнерства «митниця- бізнес», а також наявність задовільної системи управління комерційною інформацією. Надалі у 2007 р., 2010 р., 2012 р. та 2015 р. вказаний документ удосконалювався відповідно до вимог часу та у кожному із зазначених років видавались його нові версії.

Варто зазначити, що у сучасній версії Рамкових стандартів безпеки та

спрощення глобальної торгівлі [1] розкрито сутність авторизованого економічного оператора, який трактується як учасник міжнародного руху товарів у будь-якій функції, що була схвалена національним митним органом або від його імені як така, що відповідає вимогам Всесвітньої митної організації або еквівалентним стандартам безпеки ланцюга поставок. При цьому, авторизованими економічними операторами можуть бути виробники, імпортери, експортери, митні брокери, перевізники, консолідатори, посередники, утримувачі портів, аеропортів, митних складів, оператори терміналів, інтегровані оператори, дистриб'ютори та експедитори. Також у вказаному документі докладно прописано умови, вимоги та переваги для авторизованих економічних операторів. Слід зауважити, що у Рамкових стандартах [1] деталізовано та додано нові вимоги до авторизованих економічних операторів на противагу попереднім документам.

Так, базовими загальними критеріями для одержання статусу авторизованого економічного оператора є демонстрування відповідності встановленим митним вимогам, задовільна система управління комерційною документацією, фінансова платоспроможність, консультування, співпраця та комунікування, освіта, навчання та професійна обізнаність, доступ, конфіденційність та обмін інформацією, безпека вантажу, безпека транспортного забезпечення, безпека приміщень, безпека персоналу, безпека торговельного партнера, антикризовий менеджмент та спроможність вирішення кризових ситуацій, оцінювання, аналізування та вдосконалення.

Надалі на Дев'ятій Міністерській конференції Всесвітньої митної організації у грудні 2013 р. було прийнято Угоду про спрощення процедур торгівлі [82]. Ключовою ціллю цього документа є спрощення процедур торгівлі у контексті забезпечення зниження витрат за торговельними угодами, насамперед, щодо вартості митного оформлення імпортних та експортних вантажів. Зокрема, Угодою передбачено необхідність забезпечення додаткових заходів щодо спрощення процедур торгівлі для авторизованих економічних операторів, котрі відповідають таким критеріям, як дотримання норм та правил у динаміці, ведення документації, платоспроможність та надійність ланцюга поставок.

11 березня 2016 р. у м. Брюссель Європейською Комісією [83] було прийнято важливий спеціалізований документ «Керівні принципи авторизованих економічних операторів». Цей документ ретельно характеризує сутність авторизованих економічних операторів, їхні види, переваги, вимоги, послідовність одержання статусу, особливості обміну інформацією між країнами-учасниками та з іншими державами, управління процесом отримання статусу, взаємне визнання. Варто зауважити, що цей документ нерозривно пов'язаний із Митним Кодексом ЄС [68; 69].

Так, при визначенні сутності авторизованого економічного оператора застосовується трактування Митного Кодексу ЄС, що розглядає його як особу, яка під час здійснення підприємницької діяльності бере участь в операціях, охоплених митним законодавством. При цьому, такою «особою» може бути фізична особа, юридична особа, або будь-яка спільнота осіб, які не є юридичною особою, але визнаються ЄС або національним законодавством як такі, що мають здатність дотримуватись правових актів. Відповідно до зазначеного документу ключовими критеріями для одержання статусу авторизованого економічного оператора є відповідність митному законодавству та правилам оподаткування, включаючи відсутність інформації щодо серйозних кримінальних злочинів у історії діяльності претендента, задовільна система управління комерційною та за необхідності транспортною документацією, що дозволяє здійснювати належний митний контроль, підтверджена фінансова платоспроможність, практичні стандарти компетенцій та професійної кваліфікації відповідно до здійснюваної діяльності, стандарти безпеки. Варто зауважити, що вказані критерії цілком відповідають критеріям до авторизованого економічного оператора, прописаним у ст. 39 Митного Кодексу ЄС [68; 69].

Концептуальна основа АЕО визначена Кіотською конвенцією, переглянутий варіант якої був схвалений Радою ВМО у червні 1999 року з метою покращення передбачуваності та ефективності міжнародної торгівлі [3]. Переглянута Кіотська конвенція визначає основні принципи діяльності митних органів, зокрема:

- 1) впровадження програм, спрямованих на постійну модернізацію

митних процедур та практик, а отже, підвищення ефективності та результативності;

2) застосування митних процедур і практик у передбачуваний, послідовний та прозорий спосіб;

3) надання зацікавленим сторонам усієї необхідної інформації щодо митного законодавства, правил, адміністративних інструкцій, процедур та практики;

4) впровадження сучасних методів, таких як управління ризиками та контроль на основі аудиту, а також максимальне практичне використання інформаційних технологій;

5) співпраця, де це доречно, з іншими національними органами влади, іншими митними адміністраціями та торговельними спілнотами;

6) впровадження відповідних міжнародних стандартів;

7) надання зацікавленим сторонам доступу до адміністративного та судового перегляду [10].

У Розділі 3 «Митне оформлення та інші митні формальності» Загального додатка Кіотської конвенції [3] визначено необхідність запровадження спеціальних процедур для уповноважених осіб. Зокрема, стандартне правило з перехідним періодом для уповноважених осіб, які відповідають встановленим митними органами критеріям, включаючи дотримання вимог митних органів та використання задовільної системи комерційної документації, передбачає:

1) випуск товарів за умови подання мінімальної інформації, необхідної для ідентифікації товарів та забезпечення подальшого заповнення остаточної декларації на товари;

2) оформлення товарів у приміщенні декларанта або в іншому місці, дозволеному митницею;

3) наскільки це можливо, інші спеціальні процедури, такі як:

4) дозвіл на єдину товарну декларацію, що охоплює всі операції імпорту або експорту за певний період, якщо товари часто імпортуються або експортуються однією особою;

- 5) використання комерційних записів уповноважених осіб для самостійного нарахування мит та податків
- 6) відповідальність та, за потреби, забезпечити дотримання інших митних вимог;
- 7) дозвіл на подання декларації на товари шляхом внесення запису до обліку уповноваженої особи, що згодом підтверджується додатковою декларацією на товари [10].

Партнерська програма «Митниця для бізнесу» має на меті забезпечити гнучкість та адаптація планів безпеки на основі бізнес-моделі АЕО. Митні органи та АЕО повинні спільно визначити та задокументувати відповідні заходи партнерства для покращення безпеки, які мають бути впроваджені та виконані АЕО. Спільно підготовлений документ про партнерство між митницею та економічним оператором повинен містити чітко визначені та контрольовані процеси, наскільки це можливо, відповідно до бізнес-моделі АЕО, щоб забезпечити, щоб ділові партнери АЕО, включаючи виробників, постачальників та продавців, заявили про свій намір дотримуватися стандартів безпеки, передбачених Рамковими стандартами ВМО. Крім того, рекомендується періодично переглядати методи роботи АЕО та вжиті заходи для покращення безпеки (на основі ризиків), за умови, що ці огляди повинні відповідати процедурам, передбаченим відповідною угодою про безпеку бізнесу [27].

Стандарт 2 «Безпека», Компонент 2 «Від митниці до бізнесу» Рамкових стандартів ВМО [1] передбачає, що Уповноважені економічні організації (АЕО) використовуватимуть у своїй роботі найефективніші методи безпеки, а саме: впровадження заходів для забезпечення безпеки будівель, організацію моніторингу та контролю внутрішніх та зовнішніх зон підприємства, встановлення відповідного режиму доступу для запобігання несанкціонованому доступу до приміщень, транспортних засобів, вантажних доків та складських зон. Режим доступу до приміщень у безпечному ланцюжку поставок повинен включати управлінський контроль за видачею та належним контролем ідентифікаційних бейджів («співробітник», «відвідувач», «постачальник» тощо)

та інших пристроїв доступу, включаючи ключі, картки доступу та інші пристрої, що забезпечують безперешкодний доступ до майна та активів компанії.

Рамкові стандарти ВМО [1] чітко визначають групу вимог, за яких економічні оператори зможуть отримати статус АЕО: продемонстроване дотримання митних вимог; задовільна система управління комерційними записами; фінансова життєздатність; консультації, співпраця та комунікація; освіта, навчання та підвищення обізнаності; обмін інформацією, доступ та конфіденційність; безпека вантажів; безпека перевезень; безпека приміщень; безпека персоналу; безпека торговельних партнерів; управління кризами та відновлення після інцидентів; вимірювання, аналіз та вдосконалення. Таким чином, Рамкові стандарти ВМО передбачають процес надання певних переваг уповноваженим економічним організаціям (АЕО) з метою пришвидшення митного оформлення товарів шляхом зменшення частки митних перевірок, що, у свою чергу, заощадить час та зменшить витрати економічних операторів. Це створює сприятливі умови, за яких АЕО вигідно інвестувати в ефективні системи та заходи безпеки, включаючи цільове та низькоризикове перевірку товарів, а також прискорене оброблення їхніх товарів. Водночас, Рамкові стандарти ВМО передбачають впровадження АЕО з урахуванням особливостей національного законодавства.

Для досягнення кінцевих цілей Рамкових стандартів ВМО, митні адміністрації повинні забезпечити прозорий підхід до балансування спрощення митних процедур та безпеки у глобальному ланцюжку поставок [1]. Станом на березень 2016 року інформація про програми АЕО була оновлена у Збірнику програм АЕО, який був розроблений відповідно до Рамкових стандартів ВМО. Крім того, деякі митні адміністрації запровадили різні програми АЕО відповідно до Угоди про спрощення торгівлі Світової організації торгівлі (далі – СОТ). В результаті, Збірник програм АЕО був розширений і тепер включає 5 основних частин: Рамкові стандарти ВМО SAFE для забезпечення та сприяння світовій торгівлі (Частина I), Програми дотримання митних вимог, що реалізуються митними адміністраціями (Частина II) [75]. Згідно зі Збірником програм АЕО, для

різних типів економічних операторів у більшості розвинених країн надається низка спрощень (табл. 1.6).

Таблиця 1.6 - Особливості програм АЕО, розроблених відповідно до Рамкових стандартів SAFE в окремих країнах [75; 82]

Назва програми	Рік	Сфера	Тип АЕО	Кількість АЕО
Канада				
Партнерство для захисту	1995	Імпорт/експорт	Імпорттери, експортери, перевізники (залізничний, морський, повітряний, автомобільний), митні брокери, складські оператори, вантажні перевезення експедитори, судноплавні агенти	1535
США				
Партнерство проти тероризму	2021	Імпорт / Експорт	Умі оператори, додатково включаючи морські порти та іноземних виробників з Канади та Мексики	11000
Китай				
Програма АЕО	2008	Імпорт/експорт	Імпорттери, експортери, виробники, митні брокери, склади, вантажні перевезення експедитори, перевізники	36551
Країни ЄС				
АЕО	2008	Імпорт/експорт	Весь ланцюг поставок	17 402
Ізраїль				
АЕО	2011	Експорт	Експортери, митні брокери, міжнародні експедитори, склади, авіаційні вантажні термінали, морські порти, авіакомпанії	67
Туреччина				
Yetkilendirilmiş	2013	Імпорт та експорт	Експортери, імпортери, міжнародні перевізники вантажів	20
Японія				
АЕО	2006 – 2007	Імпорт/експорт	Імпорттери, експортери, складські ператори, митні брокери, логістичні оператори, виробники	542

Таким чином, Рамкові стандарти ВМО [82] забезпечують безпеку на основі аналізу ризиків та бізнес-моделей АЕО. Використовуючи Рамкові стандарти ВМО, країни впроваджують власні програми АЕО, а саме: Бразилія – «Синя лінія» (експрес-митне оформлення), Канада – самооцінка митниці, Сальвадор – РАСЕ (Програма Aduanero de Cumplimiento Empresarial; Митна програма з дотримання бізнес-моделей), Алжир – АЕО, Об'єднані Арабські Емірати –

Об'єднані Арабські Емірати, програма «Золотий список» (Абу-Дабі), Індія – Програма акредитованих клієнтів, Індонезія – МІТА (Mitra Utama; Служба сприяння для пріоритетних імпортерів), Грузія – «Золотий список», Казахстан – АОЕ [22]. Базові програми розроблені відповідно до Угоди про спрощення торгівлі СОТ та зведені в табл. 1.7.

Таблиця 1.7 - Особливості програм АЕО, розроблених відповідно до Угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі в окремих країнах [1; 82]

Програма	Рік	Операції	Тип оператора	Всього
Канада				
МИТНИЦЯ (програма САМ)	2001	Імпорт	Імпортери та перевізники	488
Об'єднані Арабські Емірати				
Золотий список, програма (Абу Дабі)	2007	Програма була розроблена, щоб надати довіреним компаніям статус золотого списку, відповідно до якого товари ввозяться або вивозяться з країни з мінімальними вимоги до оформлення документів у найкоротший час	Перевірені компанії, що мають певний поріг торгівлі (обсяг імпорту та експорту), та мають мінімум порушень в роботі з митницею	26
Індія				
Акредитований клієнт, програма (АКТ)	2005	Спрощення для імпортерів, які продемонстрували готовність дотримуватися законів	Імпортери	362
Грузія				
Золотий список (2008), Програм «Митно-торговельна співпраця» (2010)	2008	Імпорт / Експорт	Імпортери, експортери	156
Казахстан				
АЕО	2013	Імпорт / Експорт	Імпортери, експортери, виробники	111

Таким чином, основна відмінність між програмами, розробленими відповідно до Рамкових стандартів ВМО, та програмами, розробленими відповідно до Угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі, полягає у виконанні вимог безпеки, викладених у Додатку III до Рамкових стандартів ВМО [1]. Тому концепція АЕО – це міжнародна митна модель, що підтримується СОТ та ВМО,

яка спрямована на покращення якості митних формальностей, включаючи підвищення довіри та прозорості, а також скорочення торговельних обмежень та затримок. Вона вже впроваджена або буде впроваджена переважною більшістю митних адміністрацій світу.

Констатуємо, що переваги АЕО є результатом спрощеного контролю вантажів та документів, зменшення обсягу даних, що містяться в консолідованих деклараціях, можливості попереднього інформування про запланований контроль поставок, пріоритетного розгляду в ситуації вибору підрозділу АЕО для контролю, можливості подання заявки на управління. Це надзвичайно важливо для українських операторів, незважаючи на те, що основними експортними ринками для України є країни-члени Європейського Союзу, але важливими є також треті країни.

1.3 Основні вимоги та критерії для отримання статусу АЕО

Вступна частина (пункти 24-25) Митного кодексу Європейського Союзу (Регламент ЄС 952/2013, який набрав чинності 5 січня 2016 року) [9] визначає, що економічні оператори можуть мати статус «Уповноваженого економічного оператора», коли їм надаються дозволи на спрощені митні процедури або на безпеку та надійність, або їх поєднання [61]. Залежно від типу наданого дозволу, Уповноважений економічний оператор повинен мати можливість максимально повно використовувати переваги митних спрощень або користуватися спрощеннями щодо надійності та безпеки. Водночас вони отримують більш сприятливий режим щодо фізичного та документального митного контролю. Крім того, економічні оператори повинні користуватися міжнародним взаємним визнанням статусу Уповноваженого економічного оператора. Розділ 4 «Уповноважений економічний оператор» Регламенту ЄС 952/2013 визначає типи сертифікатів, критерії надання статусу, процедуру надання, призупинення та анулювання Уповноваженого економічного оператора x54і.

Вимоги чинного Митного кодексу України [2] щодо отримання статусу АЕО є нечіткими, а деякі вимоги є надмірними та не відповідають законодавству ЄС. Зокрема, на відміну від чинного Митного кодексу України, проект закону «Про внесення змін до Митного кодексу України (щодо уповноваженого економічного оператора та спрощення митних формальностей)» уточнює:

1) термінологію, зокрема, «подання товарів, транспортних засобів для комерційного використання податковим органам», «кінцевий бенефіціарний власник (контролер)», «коротка ввізна декларація», «уповноважений економічний оператор», «процедура мовчання»;

2) статус АЕО;

3) спеціальні спрощення, які можуть бути надані АЕО;

4) дозвіл на використання спеціальних спрощень; умови дотримання критеріїв для АЕО;

5) надання статусу АЕО;

6) контроль за дотриманням критеріїв для підприємства АЕО; призупинення дії сертифіката АЕО;

7) анулювання сертифіката АЕО; статус уповноваженого одержувача вантажу; статус уповноваженого відправника вантажу; коротка ввізна декларація;

8) терміни подання короткої ввізної декларації; випуск товарів у місці призначення;

9) спрощена митна декларація;

10) самостійне накладення пломб спеціального типу; документальні перевірки після випуску товарів (постмитний контроль) [2].

У законопроекті [2; 6] зазначено, що податкова служба повинна видати підприємству-резиденту один або два види сертифікатів для отримання статусу АЕО. Сертифікат «Про спрощення митних процедур» надається АЕО для спрощення та пришвидшення митних формальностей для випуску товарів під певний митний режим і дозволяє компанії скористатися такими спеціальними спрощеннями:

1. Застосування загальної гарантії або звільнення від гарантії.

2. Використання процедури спрощеного декларування.
3. Самонакладні пломби спеціального типу.
4. Звільнення від необхідності дотримуватися вимог щодо обов'язкових поїздок

5. Використання статусу уповноваженого вантажовідправника.
6. Використання статусу уповноваженого одержувача.
7. Використання процедури випуску товарів у місці їх розташування [6].

Щоб отримати статус «Авторизований економічний оператор» слід дотримуватися такого порядку дій:

1. Підготовка до заявки. Підприємство повинно оцінити свою готовність та відповідність стандартам безпеки, фінансової стійкості та іншим вимогам для АЕО.

2. Подання заявки. Далі подається заявка на отримання статусу АЕО до Держмитслужби.

3. Оцінка відповідності. Співробітники Держмитслужби проводять оцінку відповідності підприємства вимогам, включаючи безпеку, фінансову стійкість, обслуговування клієнтів та інші аспекти.

4. Перевірка на місці. Зазвичай проводиться перевірка на місці, щоб підтвердити, що системи та процедури підприємства відповідають стандартам.

5. Видання статусу. Після успішного завершення процедур, підприємство отримує статус АЕО.

6. Підтримання та аудит. Підприємство повинно підтримувати та вдосконалювати свої системи безпеки та інші аспекти відповідно до вимог, і періодичні аудити можуть бути проведені для підтримки статусу АЕО [40].

Схематично цей процес узагальнено на рис. 1.2.

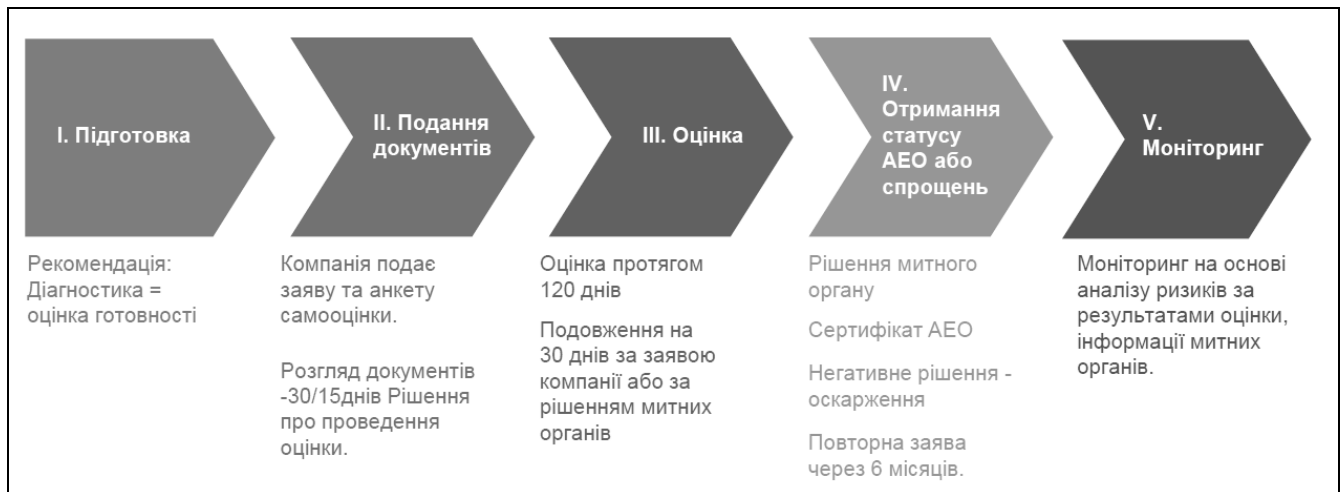

Рисунок 1.2 - Процес взаємодії з Держмитслужбою під час отримання статусу АЕО або авторизації на застосування спрощення [50]

Сертифікат АЕО надає компанії можливість мінімізувати митний контроль товарів та скоротити час перетину кордону. Водночас, законопроект запроваджує попереднє інформування податкових органів, а саме необхідність надання короткої ввізної декларації, а також описує деталі процедури перевірки документів після випуску товарів (постмитний контроль). Подання перевізником короткої ввізної декларації до імпорту товарів в Україну, згідно з міжнародною практикою, дає можливість порівняти дані, надані декларантом та перевізником [51]. Це є інструментом оцінки ризиків до прибуття товарів та значним пришвидшенням процедур оформлення вантажів.

Чинне законодавство [2; 6] визначає умови виконання критеріїв для АЕО, які відповідають чинному законодавству ЄС, а також їх моніторинг з боку податкових органів, зокрема:

- 1) дотримання законодавства України, зокрема у сфері державної митної справи (власники та персонал АЕО повинні мати бездоганну ділову репутацію);
- 2) задовільна система ведення комерційної та транспортної документації (АЕО повинен забезпечити підтримку системи звітності, ефективне управління та контроль операцій);
- 3) платоспроможність (фінансова стабільність АЕО та позитивна історія дотримання зобов'язань повинні бути безперечними);

4) забезпечення компетенцій та стандартів професійної кваліфікації (уповноважений оператор визначає фахівця, відповідального за внутрішній контроль та моніторинг);

5) дотримання стандартів надійності та безпеки (АЕО забезпечує надійність);

6) об'єкти, що обслуговують міжнародні торговельні операції та ділових партнерів).

Так, після отримання типу авторизації АЕО-С процес митного оформлення для імпортера може бути змінений у такий спосіб:

– Не потрібно шукати машину з TIR або оформлювати індивідуальну фінансову гарантію (якщо товари підпадають під дію постанови Кабінету Міністрів №461 або є підакцизними) - загальна фінансова гарантія забезпечує сплату митних платежів за декількома поставками одночасно, обмежуючись лише базовою сумою гарантії, яка може бути в будь-який час змінена компанією.

– Транспортний засіб з товарами АЕО швидко минатиме черги при перетині кордону в пункті пропуску, де буде в перспективі облаштована окрема смуга руху для АЕО.

– У разі обрання товарів для проведення митних формальностей товари АЕО будуть у найвищому пріоритеті у митних органів для уникнення затримки поставки. Однак, враховуючи зниження рівня ризику в АСАУР, митні огляди мають бути рідкісною подією.

– Вантаж одразу після проходження митного контролю в пункті пропуску буде рухатися на склад компанії для розвантаження, без заїзду на митний термінал (так, це зараз можливо за допомогою подання митної декларації типу ЕА, але тільки до листопада 2022 року) за наявності дозволу «випуск за місцезнаходженням» [51].

«Оформити зараз, а сплачувати потім» [62] – гасло процедури спрощеного декларування; до речі, спрощена декларація буде оформлюватися протягом 15 хвилин в автоматичному режимі за наявності лише рахунку (рис. 1.3).

Рисунок 1.3 - Процес митного оформлення для імпортера зі статусом авторизації АЕО-С [62]

Після одного року застосування окремого спрощення для компаній-АЕО стануть доступні більш привабливі умови. Так, можна буде забезпечувати гарантією лише 50% митних платежів, які підлягають сплаті (через 2 роки – лише 30%) та відтермінувати сплату митних платежів на 30 днів [46].

З боку перевізника/експедитора після отримання статусу АЕО-Б проходження митного кордону при ввезенні товару буде виглядати так [62]:

- Перевізник або його представник подає загальну декларацію прибуття (обов'язково для всіх перевізників з 7 листопада 2020 року).
- До перетину кордону перевізник буде повідомлений про митний огляд у пункті пропуску, з урахуванням зниженого рівня ризику в АСАУР.
- Вантаж перетинає кордон за окремою смугою руху без черг.
- Митні формальності щодо товарів, які переміщуються перевізником/експедитором-АЕО, виконуються в першочерговому порядку.
- Товари доставляються в митницю призначення або одразу на склад вантажоотримувача за наявності дозволу «випуск за місцезнаходженням» або узгодження такого місця доставки з митницею.
- У разі вивезення товару найбільшими привілеями експортера зі статусом АЕО-С можна вважати:
  - Використання загальної фінансової гарантії для внутрішнього транзиту (у разі необхідності).

- Митне оформлення без пред'явлення митному органу при застосуванні спрощення «випуск за місцезнаходженням».
- Зниження рівня ризику в АСАУР.
- Самостійне накладення пломб спеціального типу для забезпечення безпеки перевезення вантажу та уникнення заїзду в митницю для накладення митного забезпечення.
- Уникнення черг в пункті пропуску для пришвидшення перетину українського кордону (рис. 1.4).

Рисунок 1.4 - Процес митного оформлення для імпортера зі статусом авторизації АЕО-Б [62]

Навіть якщо експортер не має статусу АЕО, накласти пломбу спеціального типу може транспортна компанія-АЕО, що слугуватиме гарантією безпеки при доставленні товару. На практиці можливо використовувати й іншу комбінацію переваг та спрощень, передбачених законодавством, відштовхуючись від потреб компанії та налаштування процесів. Варто наголосити, що статус АЕО не спрощує взаємодію з контролюючими органами, пов'язаними з нетарифним регулюванням, та проведення заходів офіційного контролю, тому що переваги та спрощення АЕО стосуються лише митних формальностей [29].

Отже, статус АЕО є міжнародно визнаним знаком якості, що демонструє надійність компанії та відповідність високим стандартам. Незалежно від виду діяльності компанії застосування переваг та спрощень АЕО зменшує обсяг фізичного та документального митного контролю, скорочує строки доставлення, час на адміністрування та витрати, пов'язані з митним оформленням, а також

сприяє безпеці постачання та підвищенню репутації компанії, що є запорукою успіху на міжнародному ринку.

Висновки до першого розділу

1. Визначено, що авторизований економічний оператор (АЕО) – це статус, який надається підприємствам, які беруть участь у міжнародному ланцюжку поставок і відповідають певним критеріям безпеки та надійності, встановленими митними органами. Статус АЕО дозволяє підприємствам користуватися спрощеннями та перевагами під час проходження митних процедур, що сприяє оптимізації міжнародної торгівлі.

2. Встановлено, що АЕО - це програма, яка запроваджується для підвищення безпеки та надійності міжнародних ланцюгів поставок, а також для спрощення митного оформлення товарів за для хеджування митно-логістичних ризиків. Питання безпеки в ланцюжку поставок стають особливо важливими в контексті ескалації локальних конфліктів у світі та посилення тероризму. У минулому основна увага приділялася, головним чином, безпеці від перебоїв, таких як крадіжка чи контрабанда, а також взаємодії між урядовими організаціями та учасниками ланцюга поставок.

3. Програма Авторизованого Економічного Оператора (АЕО) в Україні була запроваджена у 2019 році. У Європі одним із перших документів, котрий запроваджував статус АЕО, було Положення Європейського Парламенту та Консульства ЄС (2005), що вносило зміни до Митного Кодексу ЄС. Нормативними документами в міжнародній сфері щодо регулювання АЕО є: Рамкові стандарти безпеки та полегшення світової торгівлі та Кіотською конвенція.

4. Ідентифіковано, що статус АЕО дозволяє компаніям: 1) використовувати спрощене декларування, першочергове виконання митних формальностей, та знизити ступінь митного контролю; 2) сприяє зниженню ризиків; 3) підтверджує

надійність суб'єкта ЗЕД, що призводить до зменшення кількості перевірок та запитів від митних органів; 4) забезпечує економію часу та витрат.

5. Виявлено, що в Україні, як і в багатьох інших країнах, існують два типи авторизації: АЕО-Б (безпека) та АЕО-С (митне спрощення). Статус АЕО є міжнародно визнаним, що дозволяє компаніям отримувати переваги не тільки в Україні, але й у країнах, які також впровадили цю програму.

6. Сертифікат АЕО дозволяє організаціям стати довіреним членом міжнародних мереж постачання та дотримуватися високих стандартів безпеки. Сертифікат демонструє надійність та відданість компанії дотриманню процедур безпеки. Він також є доказом платоспроможності підприємства. Податкова служба повинна видати підприємству-резиденту один або два види сертифікатів для отримання статусу АЕО. Сертифікат «Про спрощення митних процедур», що надає такі права суб'єкту ЗЕД: застосування загальної гарантії або звільнення від гарантії; використання процедури спрощеного декларування; самонакладні пломби спеціального типу; звільнення від необхідності дотримуватися вимог щодо обов'язкових поїздок; використання статусу уповноваженого вантажовідправника; використання статусу уповноваженого одержувача; використання процедури випуску товарів у місці їх розташування.

7. Вимоги до набуття статусу АЕО включають: дотримання законодавства України, зокрема у сфері державної митної справи (власники та персонал АЕО повинні мати бездоганну ділову репутацію); задовільна система ведення комерційної та транспортної документації (АЕО повинен забезпечити підтримку системи звітності, ефективне управління та контроль операцій); платоспроможність (фінансова стабільність АЕО та позитивна історія дотримання зобов'язань повинні бути безперечними); забезпечення компетенцій та стандартів професійної кваліфікації (уповноважений оператор визначає фахівця, відповідального за внутрішній контроль та моніторинг); дотримання стандартів надійності та безпеки (АЕО забезпечує надійність; об'єкти, що обслуговують міжнародні торговельні операції та ділових партнерів).

РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ МИТНИХ ПРОЦЕДУР В УКРАЇНІ ТА НАБУТТЯ СТАТУСУ АЕО

2.1 Оцінка стану поточних митних процедур: проблеми та недоліки

Адміністрування митних платежів, яке здійснюється органами Державної митної служби, є одним із ключових напрямів їх діяльності. Основна мета цієї роботи полягає в забезпеченні своєчасного і достовірного надходження коштів до Державного бюджету України. Усі заходи в межах адміністрування митних платежів мають сприяти як наповненню дохідної частини бюджету, так і запобіганню митним порушенням, створюючи при цьому сприятливі умови для ведення зовнішньоекономічної діяльності підприємствами.

Роль митних платежів у формуванні податкових надходжень та загального обсягу доходів бюджету є надзвичайно важливою. Тому для оцінки ефективності митного контролю та оподаткування зовнішньоекономічної діяльності необхідно визначити їхню частку у структурі дохідної частини державного бюджету (рис. 2.1).

Рисунок 2.1 - Питома вага митних надходжень в доходах Державного бюджету України та податкових надходженнях протягом 2018 – 2023 рр., %

[57; 58]

Зіставляючи наведені дані, можна дійти висновку, що фіскальна роль митних платежів в Україні є значною. Зокрема, їхня частка у доходах Державного бюджету становить близько 40 %, що перевищує аналогічний показник для країн із розвиненими економіками, де він знаходиться на рівні близько 30 %. Це свідчить про вагомні обсяги імпорту в Україні та підкреслює залежність національної економіки від імпортованих товарів. Щодо частки митних платежів у податкових надходженнях, то за досліджуваний період, за винятком 2022 та 2023 років, вона складала в середньому 45 %. У той самий час у провідних економіках світу цей показник перевищує 60 % [57].

У період із 2018 по 2020 роки спостерігалось зменшення частки обох зазначених показників. Це пояснюється загальними економічними проблемами в країні та окремими недоліками у функціонуванні митних органів. Крім того, у 2020 році пандемія COVID-19 істотно вплинула на світову зовнішньоекономічну діяльність, що призвело до значного скорочення обсягів імпорту. Подібні тенденції спостерігалися і в країнах Європейського Союзу та Єврозони [58].

Попри активізацію зовнішньоекономічної діяльності у 2021 році, що призвело до зростання надходжень митних платежів до державного бюджету, у 2022 році обидва показники зазнали різкого спаду. Основною причиною цього стала повномасштабна війна, розпочата росією проти України. У 2023 році темпи скорочення надходжень від митних платежів до бюджету уповільнилися порівняно з попереднім роком. Ба більше, частка митних платежів у податкових надходженнях зросла на 7 відсоткових пунктів, що свідчить про поступове відновлення їхньої фіскальної ролі у структурі бюджету [60]. Однак загальна динаміка для обох показників залишається негативною, що підтверджується відповідними лінійними трендами.

Розглянемо динаміку та структуру надходжень митних платежів протягом 2018–2023 рр. (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 - Структура надходжень митних платежів протягом 2018–2023 рр. [60]

Показники / Роки	2018		2019		2020		2021		2022		2023	
	млн дол.	%	млн дол.	%	млн дол.	%	млн дол.	%	млн дол.	%	млн дол.	%
Загальна сума митних надходжень, млн дол.	13673,8	100,0	14550,6	100,0	13454,9	100,0	17933,7	100,0	9231,5	100,0	6595,9	100,0
у тому числі:												
ПДВ	10786,9	78,9	11191,6	76,9	10141,7	75,4	13930,2	77,7	7782,0	84,3	5237,7	79,4
Акцизний податок	1914,5	14,0	2198,6	15,1	2204,8	16,4	2657,1	14,8	726,0	7,9	781,4	11,9
Мито	972,4	7,1	1160,4	8,0	1108,4	8,2	1346,4	7,5	723,5	7,8	576,8	8,7

Хоча частка митних платежів у податкових надходженнях та доходах Державного бюджету України протягом досліджуваного періоду знижувалась, дані таблиці 2.1 відображають нестабільну динаміку зростання надходжень митних платежів до бюджету. Ця нестабільність зумовлена коливанням курсу гривні до долара США та запровадженням стабілізаційних заходів, зокрема пільгового оподаткування для критично важливих товарів і послуг у 2022-2023 роках. Скорочення показників у 2020 та 2022 роках було пов'язане зі зменшенням обсягів оподаткованого імпорту в доларах США. Так, у 2020 році через пандемію COVID-19 імпорт знизився на 9,44 % порівняно з 2019 роком, що призвело до скорочення надходжень ПДВ і загального обсягу митних платежів. У 2022 році обсяг митних платежів з імпорту зменшився на 49 % у порівнянні з 2021 роком через урядові стабілізаційні заходи, які передбачали пільгове оподаткування у відповідь на початок повномасштабної війни російської федерації проти України [58; 60].

У 2022 році повномасштабна війна, введення воєнного стану та вимушене тимчасове припинення діяльності окремих митниць значно вплинули на активність суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, що у свою чергу позначилося на виконанні індикативних показників перерахувань митних платежів до Державного бюджету України [57].

Ключові фактори, які спричинили зниження митних надходжень:

1. Зниження ділової активності суб'єктів ЗЕД. Воєнні дії призвели до змін у логістичних маршрутах, блокування портів та зниження обсягів переміщення товарів через митний кордон.

2. Введення пільгового оподаткування в умовах воєнного стану. Верховна Рада України прийняла законодавчі акти, що передбачали звільнення від сплати митних платежів на окремі категорії товарів, необхідних для підтримки економіки та обороноздатності країни. Загальний обсяг пільг у 2022 році становив 179,3 млрд грн, із яких 79,3 млрд грн пов'язані із заходами, ухваленими в умовах воєнного стану.

3. Скорочення надходжень через звільнення від сплати митних платежів. Значна частина звільнень стосувалася критичних товарів, включаючи паливно-енергетичні ресурси, продукти харчування та засоби забезпечення оборони [56].

Запровадження інформаційних технологій, таких як автоматизовані системи контролю та адміністрування, сприяло підвищенню ефективності роботи митних органів навіть у складних умовах. За даними митної статистики, впровадження таких систем допомогло зменшити людський фактор у митних процесах, що позитивно вплинуло на оперативність і прозорість оформлення товарів.

Однак, незважаючи на зазначені фактори, кількість оформлених митних декларацій форми МД-2 у період з 2017 по 2024 роки продовжувала зростати. (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 - Окремі показники спеціальної митної статистики декларування у 2017–2024 рр., тис. шт. [60]

Показник	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Оформлено митних декларацій форми МД-2:	3113,4	2791,2	3088,0	3569,4	3953,2	4559,4	4464,6	5159,3
на ввезення	1755,4	1510,1	1808,7	2148,5	2472,2	3089,6	3050,8	3568,7
на вивезення	884,8	870,1	852,2	940,0	989,7	998,7	985,1	1088,5
на внутрішній транзит (каботаж)	87,1	73,3	79,4	90,2	92,7	95,6	89,3	106,8
на прохідний транзит	385,9	337,7	347,6	390,7	398,6	375,5	339,4	395,3

Згідно з даними таблиці 2.4, кількість оформлених митних декларацій збільшилась за напрямками ввезення, вивезення та внутрішнього транзиту, тоді як значне скорочення спостерігалось за показником переміщення вантажів через митний кордон України за прохідним транзитом. Водночас у структурі оформлених митних декларацій у період 2017–2024 років показник оформлення митних декларацій форми МД-2 за процедурою електронного декларування майже подвоївся (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 - Окремі показники спеціальної митної статистики щодо оформлення митних декларацій за електронною процедурою у 2014-2021 рр., тис. шт. [60]

Показник	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Оформлено митних декларацій форми МД-2 за процедурою електронного декларування:	2680,8	2530,7	2851,8	3349,3	3746,9	4389,4	4314,0	5006,5
на ввезення	1611,9	1432,0	1736,4	2089,3	2417,1	3052,1	3024,1	3545,9
на вивезення	820,9	830,9	829,1	929,5	982,1	992,0	980,2	1084,1
на внутрішній транзит (каботаж)	80,5	70,4	77,2	88,0	91,7	95,2	88,9	106,6
на прохідний транзит	167,6	197,3	209,1	242,5	256,0	250,1	220,8	269,9
Оформлено інших митних документів:	-	1361,1	1502,6	1667,5	1727,2	1620,4	846,0	1024,0
квитанцій МД-1	-	1307,7	1428,3	1579,7	1637,1	1394,8	438,6	491,6
оглядових розписів М-15	-	32,4	47,7	44,8	41,9	111,4	249,7	325,2
Митних декларацій М-16	-	21,0	26,7	42,9	48,3	114,2	157,7	207,2

Незважаючи на позитивну динаміку зростання кількості оформлених митних декларацій за процедурою електронного декларування для всіх процедур ввезення, вивезення товарів та транзиту, дані таблиці 2.5 свідчать про переважання імпорту над експортом в Україні, що є негативним індикатором для розвитку економіки. Таке домінування імпорتنих товарів загрожує митній безпеці країни, оскільки воно пригнічує розвиток національних бізнес-структур, призводить до перевантаження зовнішньої торгівлі імпортними товарами, впливає

на зовнішньо-торговельний баланс і має негативний ефект на надходження до державного бюджету.

Попри зростання використання електронного декларування, митні органи стикаються з технічними проблемами, які впливають на ефективність митного контролю. У Національній стратегії доходів-2030 також підкреслюється незадовільний стан технічного забезпечення митних органів. Станом на листопад 2023 року в митницях Державної митної служби України налічується 6 806 одиниць технічних засобів митного контролю, з яких 4 959 одиниць (73% від загальної кількості) знаходяться в робочому стані [56]. Однак 1 670 одиниць (33%) є морально застарілими і експлуатуються понад 10 років (рис. 2.2).

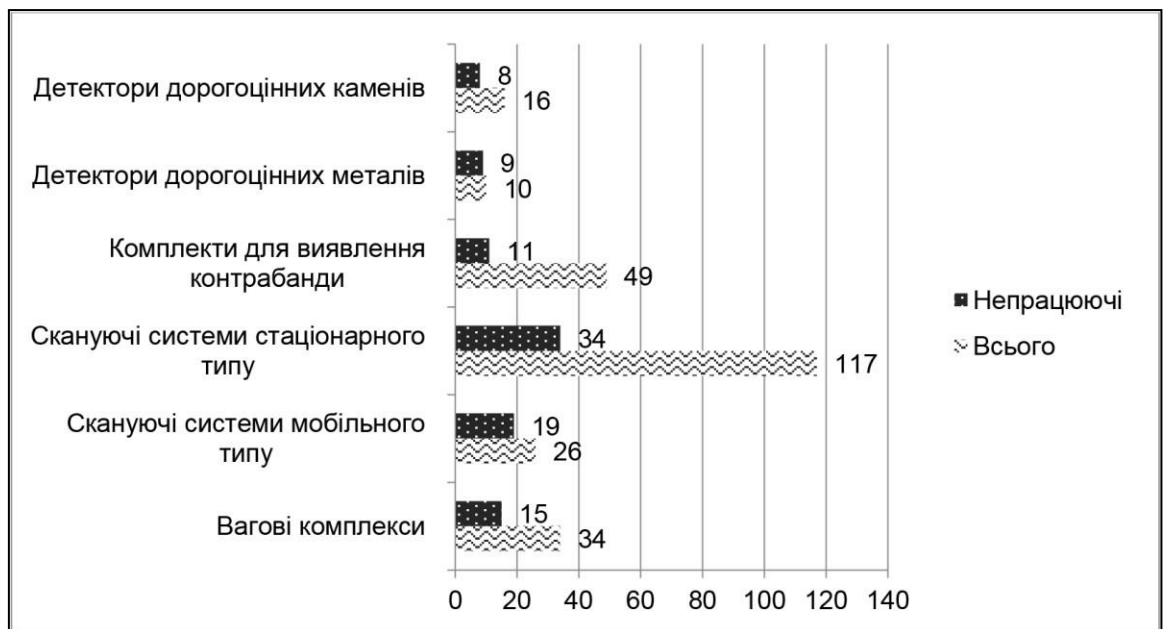

Рисунок 2.2 - Стан технічних засобів митного контролю [56]

Інформаційні модулі, що перебувають на етапі імплементації та подальшого розвитку, можуть значно покращити рівень податкових надходжень до бюджетів та ефективність митного контролю. Зокрема, такі ініціативи, як впровадження інституту авторизованого економічного оператора (АЕО), кабінету взаємодії з митницею для громадян і бізнесу, «Єдиного вікна» для взаємодії з контролюючими органами, кабінету для митних інспекторів, системи управління та опрацювання ризиків, Post-audit системи для перевірки діяльності бізнесу на основі статистичних баз даних ДМС України та ДПС України, автоматизованої

системи електронного обміну даними «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» та інформаційного модуля новітньої транзитної системи NCTS (Нова комп'ютеризована транзитна система), сприятимуть покращенню роботи митних органів [70].

Електронна система «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» є ефективною інформаційною технологією, яка відповідає сучасним вимогам глобалізованого світу та зарекомендувала себе у міжнародній митній практиці. Вона працює на основі обміну інформаційними масивами між вітчизняними суб'єктами господарювання, що здійснюють імпортно-експортну діяльність, за допомогою електронного документообігу.

Переваги цієї системи включають: сучасну, безпечну взаємодію між митними органами та суб'єктами ЗЕД у режимі реального часу; автоматизацію процесів декларування товарів і вантажів; скорочення часу на виконання митних формальностей; спрощення процедур представлення документації як на етапі митного контролю, так і після перетину митного кордону; мінімізацію контактів працівників митних органів із суб'єктами ЗЕД під час митних процедур, що значно знижує ризики корупції.

Нова комп'ютеризована транзитна система (NCTS) зарекомендувала свою високу ефективність в міжнародній митній практиці, оскільки вона дозволяє обмінюватися інформаційними даними в режимі реального часу на всіх етапах митного контролю між митними органами різних країн-учасниць Конвенції. Ця система забезпечує моніторинг митних ризиків і дозволяє митним органам однієї країни отримувати інформацію про товар до його наближення до митного кордону іншої країни. Інформаційне повідомлення містить детальну інформацію про товар, суб'єкта декларування, його особливості, а також дозволяє оцінити можливі митні ризики чи загрози для держави [70].

Використання електронно-інформаційних систем, таких як «Єдине вікно для міжнародної торгівлі» та NCTS, дійсно сприяє не лише розвитку міжнародної торгівлі, а й підвищенню ефективності взаємодії між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) та митними органами. Це, в свою чергу,

покращує партнерські відносини та дозволяє зміцнити імідж України в міжнародному митному просторі, підвищуючи статус митних органів нашої країни.

2.2. Порівняльний аналіз митних процедур для АЕО та не-АЕО

В ЄС концепція АЕО була запроваджена 2008 року після проведення дворічного пілотного дослідження. Наразі, через 12 років, уже існує понад 17 700 сертифікованих компаній-АЕО, зареєстрованих у 28 країнах ЄС з урахуванням Великобританії, які отримують вигоду від спрощення митних формальностей та сприяння безпеці ланцюгу постачання [54]. Описана інфографіка представлена на рис. 2.3.

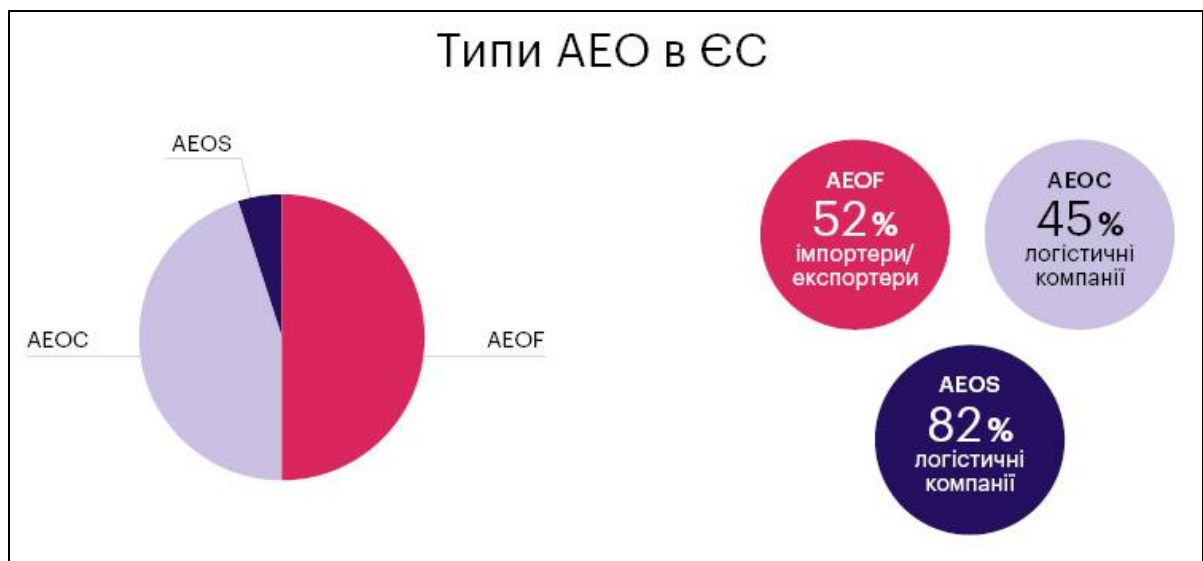

Рисунок 2.3 - Кількість АЕО в ЄС з 2008 до 2024 року [54]

На відміну від України, у ЄС деякі спрощення митних процедур, наприклад, загальна фінансова гарантія та спрощена декларація, доступні для компаній без статусу АЕО, але після підтвердження відповідності окремим критеріям. Водночас після отримання статусу АЕО всі критерії вважаються виконаними, тож після формальних запитів компанія має доступ до всіх спрощень, наприклад можливості подавати митні декларації за місцем реєстрації компанії, незалежно

від місця розвантаження товару в межах ЄС (centralised clearance), або випускати товар у вільний обіг у момент внесення до облікових записів декларанта (EIDR). Також на практиці в деяких країнах ЄС пропонуються додаткові переваги: спеціально виділений митний інспектор для надання консультацій компанії-АЕО, регулярні зустрічі з вищим керівництвом митниці, інформаційні бюлетені та тренінги, спеціальне паркувальне місце в зоні митного контролю [22].

Схоже, що за роки впровадження АЕО відповідність критеріям стало «правилом гарного тону» для компаній у країнах ЄС. Адже наразі 60–80% митних оформлень здійснюється за участю компаній-АЕО. При цьому в ЄС було скасовано вже понад 4000 дозволів АЕО, не враховуючи заяви, за якими не було надано статусу. Слід зазначити, що в цю кількість також включаються компанії, які втратили статус внаслідок припинення діяльності або зміни місцерозташування компанії [76].

Виходячи зі статистичних даних, компанії в ЄС вподобають поєднання переваг та спрощень одразу обох типів – 50% компаній отримали статус АЕОФ. Близько 46% компаній отримало статус тільки АЕО. Серед цих компаній переважна частина – 54% компаній-АЕО – виступають безпосередньо в ролі імпортера/експортера, наприклад OTTO, PUMA, RENAULT, LEONI, IKEA, P&G, Panasonic та багато інших. Водночас серед компаній, що мають обидва статуси або тільки АЕОС, 45% та 82% відповідно займають логістичні компанії. Наприклад, обидва статуси мають DHL, DSV, Rhenus, TNT та інші [54].

Міжнародні групи компаній особливо зацікавлені в отриманні статусу АЕО для своїх дочірніх компаній або підрозділів. Зазвичай група компаній впроваджує спільні стандарти якості, глобальні політики та робочі інструкції, наявність яких полегшує отримання статусу АЕО для кожної наступної дочірньої компанії. Так, лідерами за кількістю компаній-АЕО в ЄС є міжнародні групи DHL, Rhenus, Voestalpine, Siemens, Bosch, DB Schenker, MAHLE, Fedex, TNT, Samsung [71]. Однак і в Україні, і в ЄС статус АЕО може отримати компанія будь-яких розмірів та організаційно-правової форми.

Український бізнес в умовах повномасштабної війни продовжує демонструвати високу динаміку в отриманні статусу Авторизованих економічних операторів (АЕО): за 4 роки і 3 місяці застосування програми 65 українських підприємств отримали 68 авторизацій АЕО (станом на 07.11.2024). Завдяки статусу АЕО компанії отримали найвищий ступінь довіри та низку спрощень під час митних процедур [54].

Така динаміка українських компаній збігається з динамікою більшості країн Європейського Союзу за аналогічний період застосування програми. Для порівняння, динаміка АЕО в ЄС з січня 2008 р. по березень 2012 р.: більшість країн (17 держав-членів) мали схожі або дещо менші показники по кількості авторизацій АЕО; 10 країн мали вищі показники авторизацій АЕО і лише 1 країна значно вищі. У Звіті Єврокомісії у межах Пакета розширення Європейського Союзу за 2024 рік відзначено значний прогрес України в розширенні застосування митних спрощень та нарощені АЕО. Водночас, в даному звіті також зазначено, що український бізнес не дуже активно отримує авторизації про підтвердження безпеки та надійності АЕО-Б, що уповільнює перспективу укладання угоди про взаємне визнання АЕО з ЄС [79].

Правова природа АЕО в Україні поєднує у собі адміністративно-дозвільний та партнерський підхід. Тобто, з одного боку, статус АЕО є дозволом, що дає право користуватися митними преференціями (наприклад, процедурою самостійного випуску товарів, зменшенням кількості перевірок, правом застосування загальної гарантії тощо), а з іншого боку, це – прояв довіри між митницею та суб'єктом господарювання, який має бездоганну історію дотримання митного законодавства, як це спостерігається у випадках із компаніями Nova Poshta Global, JTІ Україна та Епіцентр К, що отримали сертифікати АЕО у 2021–2024 роках [54].

Однак, в українському законодавстві й надалі зберігається низка правових розривів в порівнянні з правом Європейського Союзу [62]:

По-перше, на відміну від положень Митного кодексу Європейського Союзу, у законодавстві України відсутня чітка класифікація на окремі типи сертифікатів

АЕО-С та АЕО-Б із відповідними рівнями доступу до спрощень чи гарантій. Хоча формально обидва типи передбачені, на практиці більшість сертифікатів видається за критеріями АЕО-С, а відповідна нормативна деталізація безпекового напрямку (АЕО-Б) — обмежена. Відтак, реалізація принципу «безпеки ланцюга постачання» згідно з WCO SAFE Framework у національному регулюванні залишається формальною [83].

По-друге, чинні нормативні акти не містять чітко затверджених формул для розрахунку фінансових коефіцієнтів, що обумовлює суб'єктивізм при оцінці платоспроможності та фінансової стійкості заявника. Навіть визначені в Постанові КМУ № 1092 [6] мінімальні порогові значення (наприклад, коефіцієнт покриття $\geq 0,2$; коефіцієнт автономії $\geq 0,1$; коефіцієнт фінансування ≤ 9 ; залишаються нечітко закріплені у законодавчо унормованій методиці. Таким чином, відсутність уніфікованої методики робить складним однакове застосування вимог до всіх суб'єктів.

По-третє, в Україні не врегульовано механізм взаємного визнання авторизацій з іншими державами — попри задекларовані наміри щодо укладення відповідних міжнародних угод з ЄС, Туреччиною, Канадою тощо. Такий механізм є ключовим для інтеграції українських АЕО в глобальні логістичні мережі й передбачений у європейському законодавстві як обов'язковий інструмент поглибленої співпраці митних адміністрацій [8].

Це свідчить про зацікавленість великого бізнесу у спрощенні процедур і підвищенні рівня довіри з боку митних органів. Крім того, практичне розмежування типів сертифікації за напрямками АЕО-С (митні спрощення) та АЕО-Б (безпека і надійність), яке є стандартом у праві Європейського Союзу, в Україні залишається переважно декларативним: попри нормативне закріплення обох типів статусу, система оцінювання, подання документів, критерії та підходи до верифікації відповідності є уніфікованими, що не дає змоги реалізувати диференційовану модель надання митних преференцій і виводить безпековий компонент програми за межі реального регуляторного поля. Нерозвиненість елементів, пов'язаних із підтвердженням надійності системи безпеки та

управління ризиками, свідчить про відсутність уніфікованих методик оцінки профілю ризику, стандартів фізичної та інформаційної безпеки, механізмів внутрішнього моніторингу, що у свою чергу призводить до формального характеру перевірок і знижує довіру до якості проведених аудитів [15].

Незважаючи на зазначені проблеми, програма АЕО в Україні поступово розвивається. За офіційною інформацією ДМС України [60], станом на 2025 рік статус АЕО мають понад 80 підприємств, зокрема Nova Poshta Global, ПАТ «Джей Ті Інтернешнл Україна», ТОВ «Епіцентр К», ПАТ «Стальканат» тощо (рис. 2.4).

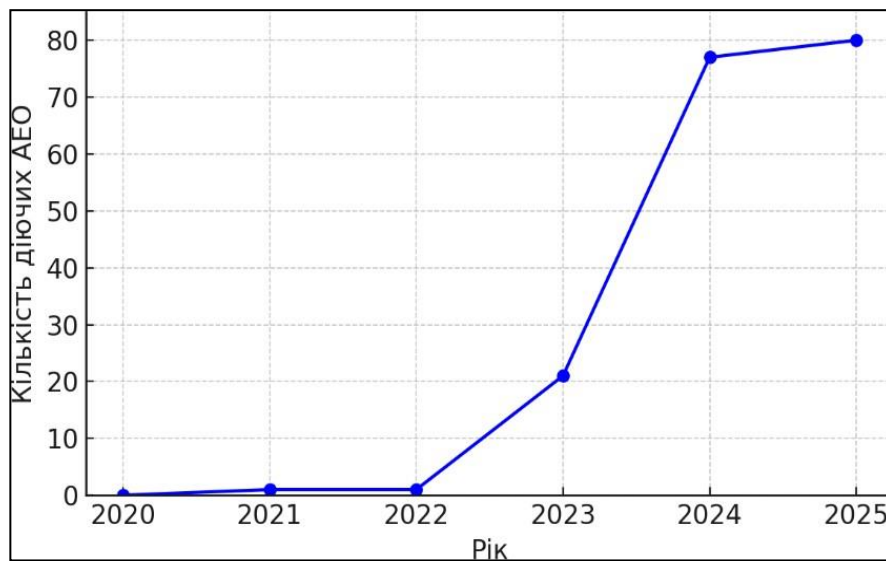

Рисунок 2.4 - Кількість діючих АЕО в Україні за період 2020-2025 року [15]

Проблемною залишається і методологія оцінки фінансової стійкості підприємств-кандидатів, адже, хоча в Постанові Кабінету Міністрів України від 27.09.2022 № 1092 і закріплені граничні значення основних коефіцієнтів (ліквідності, автономії, фінансування), відсутність нормативно визначеної методики їх обчислення, стандартизованих формул, затверджених джерел для верифікації даних та процедур порівняння фінансових звітів унеможливорює прозору, відтворювану та однакову для всіх підприємств оцінку відповідності, залишаючи простір для суб'єктивного тлумачення з боку органів контролю [23; 34]. Це особливо критично у контексті малого та середнього бізнесу, який зазвичай не має ресурсної спроможності утримувати повноцінну систему

бухгалтерського та фінансового обліку на рівні, очікуваному від великих корпорацій, що, своєю чергою, створює штучні бар'єри до участі малих та середніх підприємств у програмі АЕО.

Не менш суттєвою перешкодою для ефективної реалізації інституту АЕО є відсутність комплексної міжвідомчої координації між органами державної влади, що залучені до регулювання зовнішньоекономічної діяльності та безпеки, зокрема Держмитслужбою, Державною податковою службою, Національною поліцією, СБУ та органами прикордонного контролю, які в теорії повинні виступати частиною загальної системи оцінки відповідності суб'єкта критеріям безпеки. Відсутність формалізованих каналів інформаційної взаємодії, електронного обміну даними, спільних регламентів перевірок та узгоджених аналітичних інструментів значно ускладнює практику реалізації концепції єдиного ризик-профілю та унеможлиблює комплексне оцінювання надійності оператора в рамках інтегрованого підходу, передбаченого WCO SAFE Framework [25].

Окрему увагу необхідно звернути на недостатній рівень комунікації та методичної підтримки з боку держави бізнесу, що зацікавлений у здобутті статусу АЕО. Брак офіційно затверджених інструкцій із підготовки анкети самооцінки, шаблонів внутрішньої документації, прикладів успішного проходження аудиту, а також відсутність онлайн-інструментів оцінки готовності призводять до нерозуміння процедури й формують острах перед складністю сертифікації, що особливо характерно для компаній, які не мають у штаті досвідчених фахівців з митних питань [37].

За результатом дослідження, на нашу думку, стан нормативного та організаційного забезпечення програми авторизованого економічного оператора в Україні демонструє розрив між формально закріпленою моделлю та її фактичною реалізацією, що обумовлюється системною невідповідністю правових, інституційних та методичних засад міжнародним стандартам. Цей розрив знижує привабливість участі у програмі для потенційних операторів, ускладнює гармонізацію з європейською системою митного регулювання та вимагає

негайного законодавчого й адміністративного вдосконалення з урахуванням кращих світових практик.

Враховуючи виявлені структурні проблеми імплементації інституту авторизованого економічного оператора в Україні, удосконалення нормативного регулювання цієї сфери потребує системного, поетапного та комплексного підходу, який би забезпечував не лише юридичну гармонізацію з європейською митною системою, а й практичну адаптацію процедур до потреб національного бізнесу та вимог міжнародної логістичної інтеграції. Передусім слід зауважити, що реформування нормативної бази повинно здійснюватися у логіці повного наближення положень глави 2 Митного кодексу України до положень Митного кодексу Європейського Союзу, включаючи обов'язкові положення делегованого регламенту (EU) 2015/2446 [23] та імплементаційного регламенту (EU) 2015/2447 [61], які визначають технічні аспекти присвоєння, функціонування, призупинення та відкликання статусу АЕО.

Ключовим елементом нормативного оновлення має стати розмежування процедур авторизації АЕО-С та АЕО-Б з належною деталізацією критеріїв відповідності, переліків документів, порядку подання та аналізу внутрішніх процедур, що засвідчують здатність підприємства забезпечити контроль за безпекою логістичних операцій, захист товарів і обігу даних. Такий поділ має супроводжуватися затвердженням окремих форм анкет самооцінки, алгоритмів перевірок та індикативних чек-листів, з чітко визначеними пунктами відповідності WCO SAFE Framework. Доцільним є також передбачення поетапної авторизації: отримання АЕО-С як початкової форми доступу до спрощень, з можливістю подальшого розширення статусу до АЕО-Б після запровадження відповідних процедур безпеки [54].

Таким чином, наявна система правового регулювання інституту АЕО в Україні, попри позитивні зрушення, не забезпечує повноцінної гармонізації з нормами ЄС і стандартами ВМО. Відтак подальше вдосконалення законодавчого забезпечення цього інституту є критично важливим для економічної безпеки та інтеграції України в європейський митний простір. Комплексне вдосконалення

нормативно-правової основи функціонування інституту авторизованого економічного оператора в Україні має бути орієнтоване на повне регуляторне узгодження з європейською моделлю, інституційне забезпечення прозорості, технологічну підтримку бізнесу та адаптацію процедур до реалій вітчизняного підприємництва, що створить передумови для якісного розширення програми АЕО, підвищення рівня митної безпеки та інтеграції України у глобальні ланцюги постачання.

2.3. Моніторинг впливу статусу АЕО на спрощення митних процедур

Моніторинг впливу статусу авторизованого економічного оператора (АЕО) на спрощення митних процедур передбачає оцінку ефективності надання підприємствам, які мають такий статус, пільг та спрощень при здійсненні митних формальностей. Це включає аналіз зменшення часу та витрат на митне оформлення, зниження рівня ризиків у системі управління ризиками, а також оцінку можливості застосування спеціальних спрощень, таких як загальна фінансова гарантія, самостійне накладання пломб спеціального типу, спрощене декларування та випуск за місцезнаходженням. Власне, основні аспекти моніторингу передбачають аналіз [22]:

1. Зменшення часу та витрат: Оцінюється, наскільки статус АЕО скорочує час, необхідний для проходження митних формальностей, та зменшує фінансові витрати підприємств, пов'язані з митним оформленням.

2. Зниження рівня ризиків: Моніторинг враховує вплив статусу АЕО на зниження ризиків, пов'язаних з митним контролем, що може проявлятися у меншій кількості перевірок та більш пріоритетному обслуговуванні.

3. Застосування спеціальних спрощень: Досліджується ефективність використання таких спрощень, як загальна фінансова гарантія (замість окремих гарантій для кожної операції), самостійне накладання пломб, спрощене декларування та випуск за місцезнаходженням (оформлення товарів безпосередньо на підприємстві).

4. Взаємодія з митними органами: Моніторинг вивчає якість взаємодії між підприємствами, що мають статус АЕО, та митними органами, зокрема, швидкість та якість надання послуг, а також рівень довіри між сторонами.

5. Загальний вплив на ланцюг постачання: Оцінюється вплив статусу АЕО на ефективність та безпеку всього міжнародного ланцюга постачання товарів, у якому бере участь підприємство.

6. Мета моніторингу: Основною метою моніторингу є визначення реальної цінності статусу АЕО для підприємств та митних органів, а також виявлення можливостей для подальшого вдосконалення програми АЕО з метою підвищення її ефективності та привабливості для бізнесу.

Підприємство при одержанні статусу АЕО отримає вигоди у вигляді додаткових доходів, а також зменшенні вартості імпортованих товарів. Проте, одержання такого статусу вимагає здійснення певних витрат на стадії приведення підприємства у відповідність до вимог, які висуваються до АЕО, і які, ймовірно, можуть перевищувати вигоди від нього. Тобто, на стадії планування одержання статусу АЕО управлінці повинні розуміти, який саме ефект буде досягнуто за рахунок його впровадження [77].

На нашу думку, необхідним є розробка методики оцінки ефективності одержання статусу АЕО, яка б дозволяла управлінському персоналу здійснювати обґрунтовані управлінські рішення щодо одержання статусу АЕО або відмови від нього через економічну недоцільність. Порівняння можливих доходів і витрат підприємства надасть можливість оцінити ефективність одержання даного статусу.

Для визначення ефективності одержання статусу АЕО пропонується використовувати наступний алгоритм оцінки (рис. 2.5).

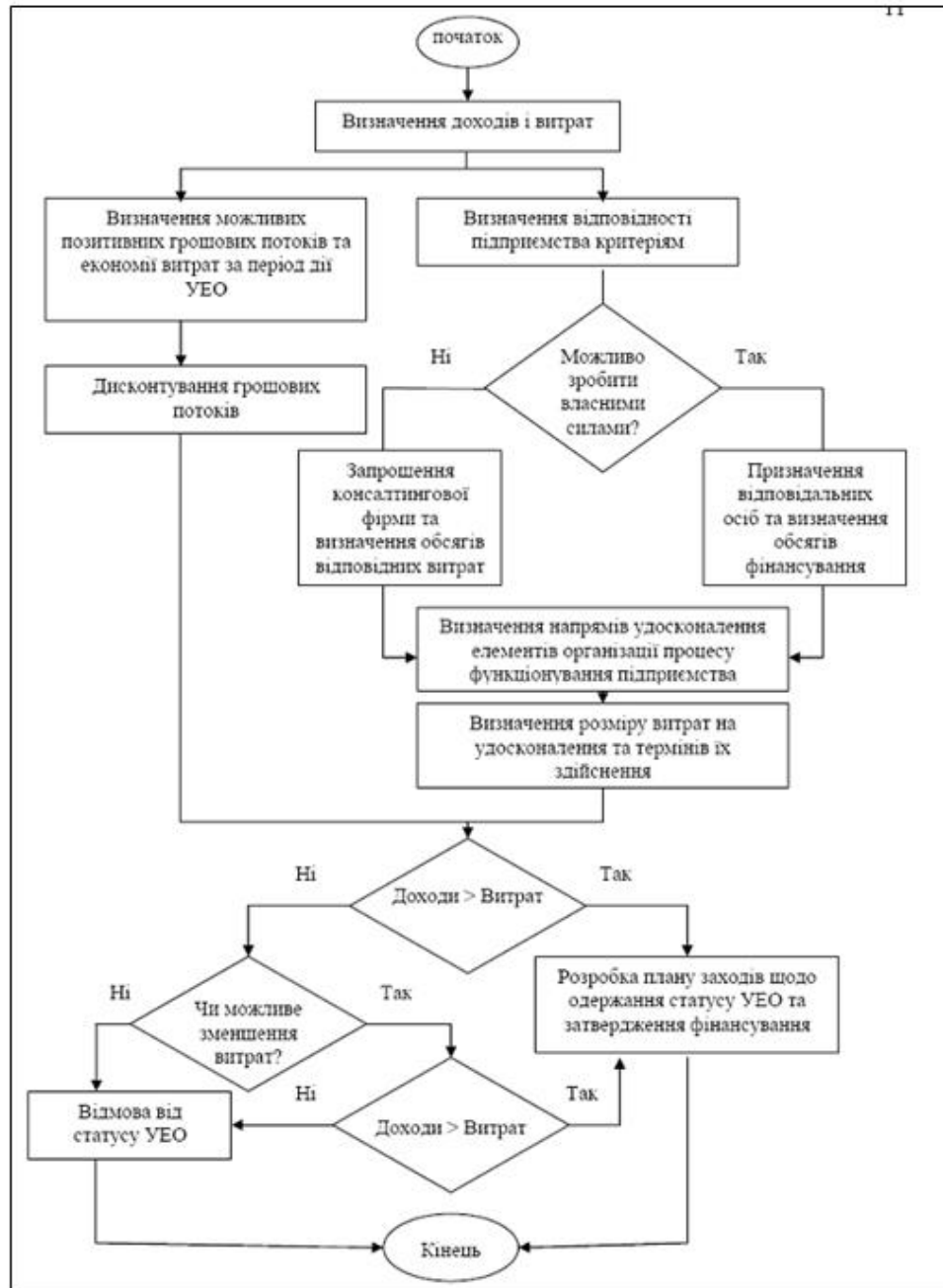

Рисунок 2.5 - Алгоритм оцінки ефективності одержання статусу уповноваженого економічного оператора [45; 46; 51]

У алгоритмі виокремлено два напрями дослідження: визначення величини потенційних доходів від впровадження АЕО та визначення витрат, пов'язаних з даним проектом. У процесі визначення доходів слід також оцінювати можливу економію витрат, яка також призведе до вивільнення ресурсів підприємства. Можливі грошові потоки та економія витрат підприємства внаслідок одержання статусу АЕО наступні: зменшення витрат на митні ліцензійні склади; зменшення

витрат на митне оформлення поза місцем розташування митних органів; зменшення витрат на простої, митне оформлення, брокерські послуги; вивільнення грошових коштів у разі звільнення АЕО від надання гарантії; збільшення доходів в результаті зростання обсягів реалізації продукції підприємства; збільшення доходів в результаті збільшення плати за послуги; збільшення маржинального доходу внаслідок зниження собівартості імпорту.

Що стосується визначення витрат, пов'язаних з проектом, то переважна їх більшість пов'язана із приведенням сучасного стану господарських систем та управління до критеріальних вимог, які висуваються до АЕО. Відповідно усунення недоліків призведе до понесення витрат підприємства на: послуги консалтингових фірм, додатковий персонал, обладнання робочих місць, оплату праці, придбання програмного забезпечення, будівництво і ремонт, інженерне та технічне обладнання приміщень тощо [46].

На нашу думку, оцінка ефективності одержання статусу уповноваженого економічного оператора за своєю сутністю є оцінкою інвестиційного проекту. Від того, наскільки об'єктивно та всебічно проведена буде проведена дана оцінка, будуть залежати строки повернення інвестованого капіталу на приведення у відповідність до вимог елементів господарювання підприємства та на підтримку функціонування інфраструктури АЕО. Об'єктивність та всебічність оцінки ефективності одержання статусу АЕО значною мірою залежить від використання сучасних методів її проведення.

Висновки до другого розділу

1. На основі оцінки стану поточних митних процедур встановлено, що попри зростання використання електронного декларування, митні органи стикаються з технічними проблемами, які впливають на ефективність митного контролю. У Національній стратегії доходів-2030 також підкреслюється незадовільний стан технічного забезпечення митних органів. З 6 806 одиниць технічних засобів митного контролю, 1 670 одиниць (33%) є морально застарілими

і експлуатуються понад 10 років.

2. Встановлено, що інформаційні модулі, що перебувають на етапі імплементації та подальшого розвитку, можуть значно покращити рівень податкових надходжень до бюджетів та ефективність митного контролю. Зокрема, такі ініціативи, як впровадження інституту авторизованого економічного оператора (АЕО).

3. Ідентифіковано, що незважаючи на зазначені проблеми, програма АЕО в Україні поступово розвивається. За офіційною інформацією ДМС України, станом на 2025 рік статус АЕО мають понад 80 підприємств, зокрема Nova Poshta Global, ПАТ «Джей Ті Інтернешнл Україна», ТОВ «Епіцентр К», ПАТ «Стальканат» та інші, що свідчить про зацікавленість великого бізнесу у спрощенні процедур і підвищенні рівня довіри з боку митних органів.

4. Виявлено, що моніторинг впливу статусу авторизованого економічного оператора (АЕО) на спрощення митних процедур передбачає оцінку ефективності надання підприємствам, які мають такий статус, пільг та спрощень при здійсненні митних формальностей. Це включає аналіз зменшення часу та витрат на митне оформлення, зниження рівня ризиків у системі управління ризиками, а також оцінку можливості застосування спеціальних спрощень, таких як загальна фінансова гарантія, самостійне накладання пломб спеціального типу, спрощене декларування та випуск за місцезнаходженням.

5. Визначено, що оцінка ефективності одержання статусу уповноваженого економічного оператора за своєю сутністю є оцінкою інвестиційного проекту. Від того, наскільки об'єктивно та всебічно проведена буде проведена дана оцінка, будуть залежати строки повернення інвестованого капіталу на приведення у відповідність до вимог елементів господарювання підприємства та на підтримку функціонування інфраструктури АЕО. Для визначення ефективності одержання статусу АЕО пропонується використовувати наступний алгоритм оцінки ефективності одержання статусу уповноваженого економічного оператора.

РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ АЕО У ПРАКТИКИ СПРОЩЕННЯ МИТНИХ ПРОЦЕДУР НА ШЛЯХУ ДО ЄС

3.1 Розроблення стратегії і тактики впровадження АЕО для покращення впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД

Одним із ключових чинників забезпечення успіху здійснення зовнішньоторговельних операцій є якісне та гармонізоване із міжнародними стандартами для покращення впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД, що ґрунтується на взаємодії різних суб'єктів, насамперед, представників митних органів та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. На жаль, як свідчать результати різних спеціалізованих досліджень [51], на сьогодні у митному обслуговуванні на різних рівнях існують чималі проблеми, зумовлені як об'єктивними, так і суб'єктивними причинами.

Не зважаючи на численні прагнення та спроби удосконалити систему управління митним обслуговуванням підприємств на базі статусу АЕО за роки незалежності України, котрі істотним чином активізуються під егідою ЄС, на жаль, чимало із них є лише декларативними. На сьогодні чинна система митних органів характеризується вагомими недоліками, пов'язаними, насамперед, із низьким рівнем розвитку сервісної функції, негармонізованістю із міжнародними стандартами, високим рівнем бюрократії, непрозорістю роботи, втратою довіри суспільства, тощо [47].

З огляду на усе вищевикладене, очевидною стає нагальна необхідність розв'язання існуючих вагомих проблем у сфері впровадження АЕО статусу серед суб'єктів господарювання на засадах розроблення ефективної стратегії і тактики їх розвитку, котрі є базовими невід'ємними елементами функції планування. Саме ця функція управління дає змогу на засадах ретельних досліджень визначити та обґрунтувати перспективні напрями, вектори та орієнтири впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД, дотримання яких забезпечуватиме цілеспрямоване досягнення встановлених цілей та завдань. При цьому, ефективність планування

першочергово визначається якістю розроблення базових невід'ємних елементів, етапів та послідовності цієї функції, що формує підґрунтя для її здійснення [30].

Таким чином, з огляду на усе вищевикладене, для забезпечення ефективного розвитку впровадження статусу АЕО серед суб'єктів ЗЕД необхідно обґрунтовано формувати як стратегію, так і тактику розвитку цієї сфери.

Розглядаючи стратегії роботи митних органів різних країн світу (до прикладу, Польщі, Естонії, Кіпру, США, Франції та інших), слід зауважити, що у більшості держав розроблені чіткі окремі комплексні стратегії розвитку саме інституту АЕО, котрі відображені у відповідних документах та розкривають у взаємозв'язку усі невід'ємні структурні елементи стратегії, зокрема, такі, як місія, візія, цілі, завдання, заходи, індикатори, фактори тощо. Варто зазначити, що перелічені елементи також визначені та прописані фахівцями Європейського Комісії у Митних Прототипах ЄС «Шляхи покращення якості митних послуг» [74; 83].

Як зазначають фахівці та практики митного профілю, впродовж останніх років в Україні фактично відсутня дієва, грамотна та конкретна стратегія прогресивного розвитку митної системи, котра б відображала ключову ідею її реформування з позицій нарощення кількості операторів АЕО, визначала досяжні цілі та завдання, систематизувала перспективні вектори подальшого розвитку та деталізувала заходи щодо втілення. З огляду на результати аналізування та порівняння вітчизняної й зарубіжної практики стратегічно-тактичного планування роботи митних органів, в тому числі й у сфері митного обслуговування суб'єктів АЕО, можна зробити висновок, що на сьогодні в Україні немає дієвої стратегії й тактики розвитку митної системи. Це обґрунтовується тим, що впродовж останніх років у державі функціонувала ДФС України, котра об'єднувала податкову та митну сфери, при цьому пріоритезуючи саме фіскальну складову та нівелюючи належне значення розвитку митної складової як окремого стратегічно важливого напрямку [52].

Таким чином, на сьогодні відсутня стратегія і тактика впровадження АЕО статусу серед суб'єктів, котрі б відображали перспективні ідейні зміни та дієві

реформаторські заходи, що забезпечували б прогресивний розвиток цієї сфери за кращими зарубіжними моделями. Чимало якісних стратегічних ініціатив щодо реформування митної системи України, згенерованих як вітчизняними, так і зарубіжними суб'єктами (представниками вітчизняних органів влади, міжнародних організацій, митних органів іноземних держав, тощо), так і залишаються на рівні ідей та не знаходять реального втілення, що своєю чергою істотно гальмує прогресивний розвиток митної сфери. Окрім того, наявні плани розвитку митної системи України не відображають увесь комплекс невід'ємних структурних елементів ефективної стратегії, про котрі зазначалось вище. Відсутність хоча б одного із необхідних елементів порушує цілісність структури стратегії, не формує комплексного якісного бачення розвитку митної сфери України і таким чином не забезпечує досягнення бажаних результатів.

Досліджуючи зарубіжний досвід стратегічного планування розвитку митної справи, Чен Л. [67] зазначає, що усі кардинальні ефективні трансформації іноземних митних систем ґрунтуються на прогресивних наукових досягненнях та якісному менеджменті. Автор доводить думку, що стратегії є основним механізмом управління змінами при здійсненні митної справи. Саме завдяки якісній стратегії розвитку митної системи багатьом державам вдалось забезпечити ефективно та безпечно переміщення товарів і вантажів, активізацію міжнародної торгівлі, зниження рівня корупції, незаконної торгівлі та економічного шахрайства, тощо.

Отже, зважаючи на усе вищевикладене, виникає необхідність у розробленні обґрунтованої та дієвої стратегії впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД, що дасть змогу вибудувати ефективну траєкторію розвитку цієї сфери на засадах чіткого встановлення місії, цілей та завдань, дослідження факторів впливу, визначення базових індикаторів успіху та розроблення заходів щодо їхнього досягнення, тощо. Поряд із стратегією логічно з'являється потреба й у формуванні тактики митного обслуговування як невід'ємного продовження стратегічного планування та механізму втілення стратегії на практиці у короткостроковій перспективі шляхом реалізації конкретних заходів.

Як зазначалось вище, впровадження АЕО серед суб'єктів ЗЕД не є моносуб'єктним процесом, а реалізовується у взаємодії щонайменше двох суб'єктів – представників митних органів та суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності. Крім того, до митного обслуговування можуть бути також залучені митні посередники, спеціалізовані некомерційні організації митного профілю, тощо. Таким чином, фактично стратегія і тактика впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД є стратегією і тактикою взаємодії між вищезазначеними суб'єктами. Варто також зауважити, що у результатах впровадження АЕО зацікавлені не лише його безпосередні виконавці, але й інші суб'єкти – так звані «стейкхолдери». Мова йде про державу загалом, інші органи влади, митні органи сусідніх країн, суспільство, підприємництво, тощо. Отже, при розробленні стратегії і тактики впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД важливого значення набуває врахування інтересів усіх стейкхолдерів, що визначатимуть цілі та завдання у цій сфері [39; 42].

Насамперед, сформуємо уніфіковану та логічно обґрунтовану модель стратегічно-тактичного планування впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД (рис. 3.1).

Варто зауважити, що стратегічне планування реалізовується на рівні центрального органу влади, що здійснює державну митну політику, тоді як тактичне планування здебільшого здійснюється на рівні територіальних органів влади (митниць, митних постів).

Нижче розглянемо більш ретельно особливості реалізації кожного із етапів стратегічного планування впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД. Так, на першому етапі послідовності стратегічного планування відбувається збір та оброблення інформації про внутрішнє та зовнішнє середовище функціонування митних органів, а також суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, митних посередників, некомерційних організацій митного профілю та інших зацікавлених суб'єктів щодо митного обслуговування.

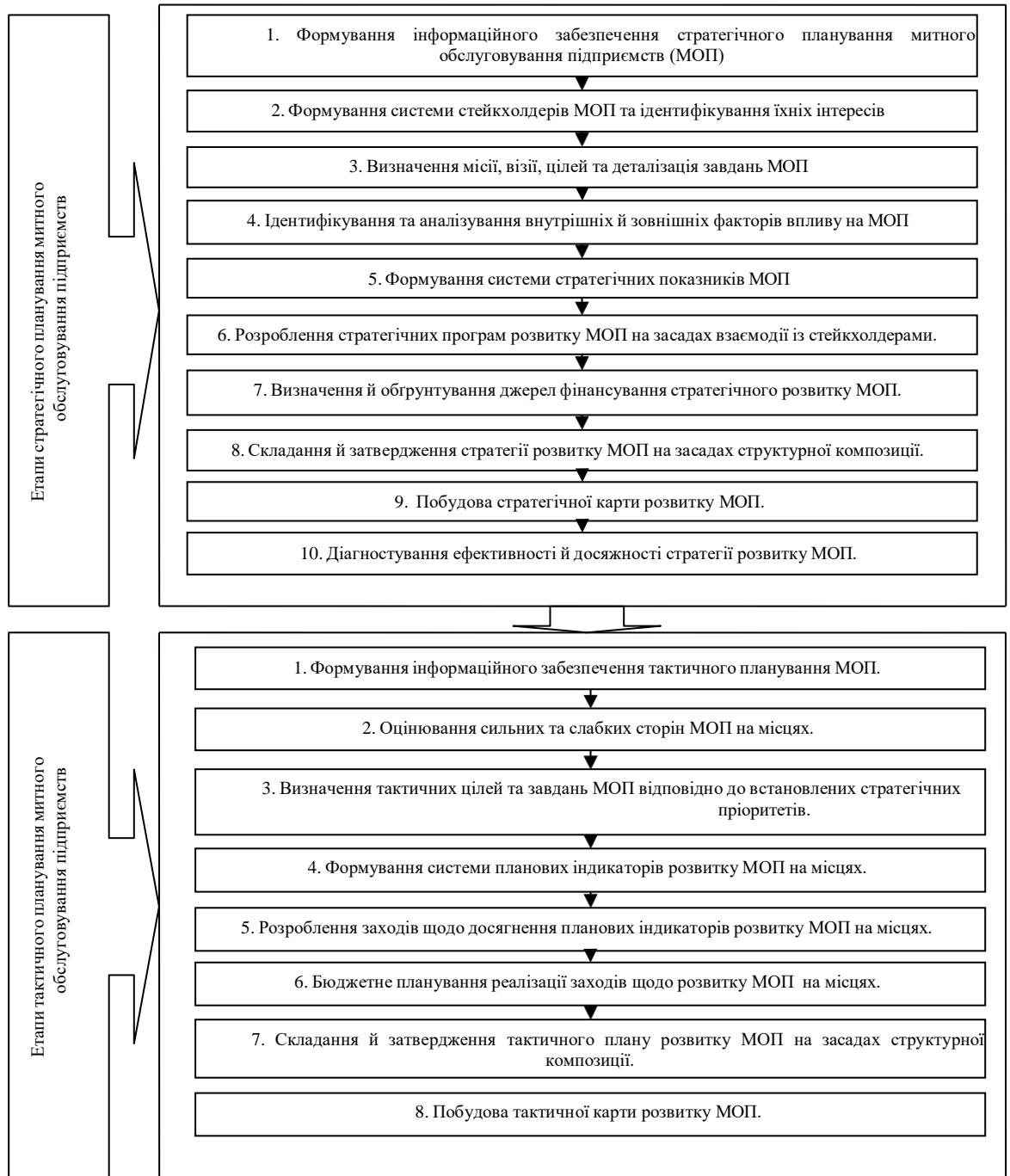

Рисунок 3.1 - Модель стратегічно-тактичного планування впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД [54; 57; 76; 80]

Зокрема, така інформація повинна стосуватись, насамперед, проблем реалізації митного обслуговування на різних рівнях, а також сильних сторін, загроз та перспектив розвитку у цій сфері. Мова йде про формування комплексної інформаційної бази, що складатиметься із даних різних суб'єктів, адже

впровадження АЕО для покращення митного обслуговування не є моносуб'єктним процесом, а реалізовується у взаємодії щонайменше двох суб'єктів – митних органів та суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Крім того, впровадження АЕО для покращення впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД є важливим законодавчо регульованим процесом, у результатах якого зацікавлені різноманітні стейкхолдери (держава, інші органи державної влади, громадяни країни, підприємницький сектор, митні органи зарубіжних держав, міжнародні організації, тощо), котрі певним чином впливають на цю сферу. На сучасному етапі європейської інтеграції України впровадження АЕО для покращення митного обслуговування є одним із пріоритетних напрямів розвитку, а тому у його реформуванні приймають участь різноманітні внутрішні та зовнішні суб'єкти. Так, міжнародні організації, державні органи влади, некомерційні організації митного профілю та інші суб'єкти розробляють спеціалізовані рекомендації впровадження АЕО статусу серед суб'єктів [72].

Таким чином, на початковому етапі доцільно зібрати релевантні дані із різнорідних джерел задля формування комплексної інформаційної бази про стан, загрози й перспективи впровадження АЕО статусу серед суб'єктів. Наступний етап стратегічного планування пов'язаний із визначенням зацікавлених суб'єктів (стейкхолдерів) у митному обслуговуванні підприємств та ідентифікуванням їхніх інтересів у цій сфері. Як зазначалось вище, впровадження АЕО для покращення митного обслуговування є важливим процесом, який впливає на різні сфери на різних рівнях, а тому у його результатах зацікавлений широкий спектр суб'єктів.

Мова йде про суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, митних посередників, некомерційні організації митного профілю, працівників митних органів, державні органи влади, міжнародні організації, суспільство, партнерів митних органів, митні органи зарубіжних держав, тощо. Кожен із перелічених стейкхолдерів переслідує власні інтереси, тоді як, митні органи у процесі митного обслуговування мають певного роду зобов'язання перед кожною із груп стейкхолдерів, а тому задля формування ефективної стратегії впровадження АЕО

статусу серед суб'єктів ЗЕД слід враховувати інтереси кожної зацікавленої сторони.

Третій етап передбачає встановлення та обґрунтування ключових елементів стратегічного планування, тобто, місії, візії, стратегічних цілей та завдань впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД. Усі перелічені елементи визначаються на основі зібраної із різних сфер інформації про проблеми, перспективи й загрози реалізації впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД, а також шляхом врахування ідентифікованих інтересів різних груп стейкхолдерів. Так, першопочатково визначається місія впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД, що є чітко вираженою причиною здійснення цього процесу. Надалі встановлюється візія, тобто конкретне бачення впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД у перспективі. З урахуванням визначених місії та візії визначаються стратегічні цілі, що є бажаними майбутніми станами та характеристиками впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД. Слід зауважити, що завдання митного обслуговування формуються на підставі місії, візії та стратегічних цілей та відображають конкретні види робіт, які необхідно виконати для досягнення встановлених орієнтирів у цій сфері. Таким чином, завдання конкретизують цілі впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД та репрезентують широкий спектр видів робіт, які доводяться до відома їхніх виконавців.

Четвертий етап стратегічного планування пов'язаний із визначенням факторів внутрішнього і зовнішнього середовища та аналізуванням їхнього впливу на впровадження АЕО для покращення впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД. Спектр пріоритетних факторів впливу на впровадження АЕО для покращення впровадження АЕО статусу серед суб'єктів господарювання, а також їхня змістова характеристика наведені у п. 1.2. Слід зауважити, що для аналізування впливу факторів на впровадження АЕО для покращення впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД можна використовувати такі методи, як експертних оцінок, кореляційно-регресійного аналізу, тощо.

На наступному п'ятому етапі стратегічного планування слід забезпечити розроблення системи стратегічних показників, що забезпечуватимуть досягнення

встановлених стратегічних орієнтирів впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД. Мова йде про вибір найбільш репрезентативних індикаторів, що характеризуватимуть стратегічні цілі впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД і забезпечуватимуть можливість діагностувати рівень їхньої досяжності. У цьому контексті пропонуємо визначати та групувати стратегічні індикатори впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД за відповідними стратегічними цілями та інтересами визначених груп стейкхолдерів. Це дасть змогу комплексно спланувати розвиток впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД у стратегічній перспективі, а також забезпечити задоволення інтересів ключових груп стейкхолдерів у цій сфері.

Для досягнення встановлених значень стратегічних показників у сфері впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД слід розробити конкретні заходи. Оскільки впровадження АЕО для покращення митного обслуговування є полісуб'єктним процесом та характеризується широким спектром стейкхолдерів, то такі заходи, як правило, реалізуються в межах комплексних стратегічних програм. Саме тому шостий етап стратегічного планування пов'язаний із розробленням стратегічних програм впровадження АЕО статусу серед суб'єктів на засадах взаємодії із стейкхолдерами. Як правило, такі програми складаються та реалізовується не лише митними органами, але й у співпраці із внутрішніми та зовнішніми партнерами (державними органами влади, міжнародними організаціями, митними органами інших країн, спеціалізованими організаціями митного профілю, тощо). Здебільшого зазначені стратегічні програми містять перелік конкретних заходів щодо реформування механізмів впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД, відповідальних виконавців, терміни реалізації, необхідні обсяги фінансування тощо [45].

Наступний сьомий етап стратегічного планування повинен передбачати визначення й обґрунтування джерел фінансування стратегічного впровадження АЕО статусу серед суб'єктів. Такими джерелами можуть бути цільові кошти державного бюджету, спеціальних фондів, ресурси, одержані від реалізації митних експериментів, зовнішні інвестиції, тощо. Саме тому на попередньому

етапі слід ретельно розрахувати потрібні обсяги фінансових ресурсів, необхідні для реалізації стратегічних програм впровадження АЕО статусу серед суб'єктів, та обґрунтувати доцільність їхнього витрачання для забезпечення можливості одержання необхідної суми коштів.

Завершальним етапом стратегічного планування є оцінювання стратегії впровадження АЕО статусу серед суб'єктів за критеріями ефективності й досяжності. Таке оцінювання можна проводити одразу ж після розроблення стратегії для визначення її майбутньої ефективності й досяжності, впродовж реалізації стратегії з метою перевірки її поточної результативності та забезпечення можливості внесення необхідних коректив, а також після завершення терміну реалізації стратегії у цілях встановлення її фактичної й остаточної ефективності та досяжності.

3.2. Тактичні вектори впровадження інституту АЕО у практику митних процедур в Україні

Слід зазначити, що будь-яка стратегія, в тому числі й впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД, є складною багатокомпонентною структурою, яка складається із різних елементів – тактичних кроків. Надалі задля практичної реалізації підготовленої стратегії впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД з'являється потреба у здійсненні тактичного планування, тобто, розробленні тактики впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД (рис. 3.2).

Перший етап запропонованої послідовності тактичного планування передбачає збір та оброблення релевантної інформації про стан, проблеми, перспективи й загрози реалізації операцій митного обслуговування на місцях, тобто митницями та митними постами. Така інформація готується задля забезпечення необхідними даними наступного етапу ідентифікування сильних і слабких сторін митного обслуговування на місцях.

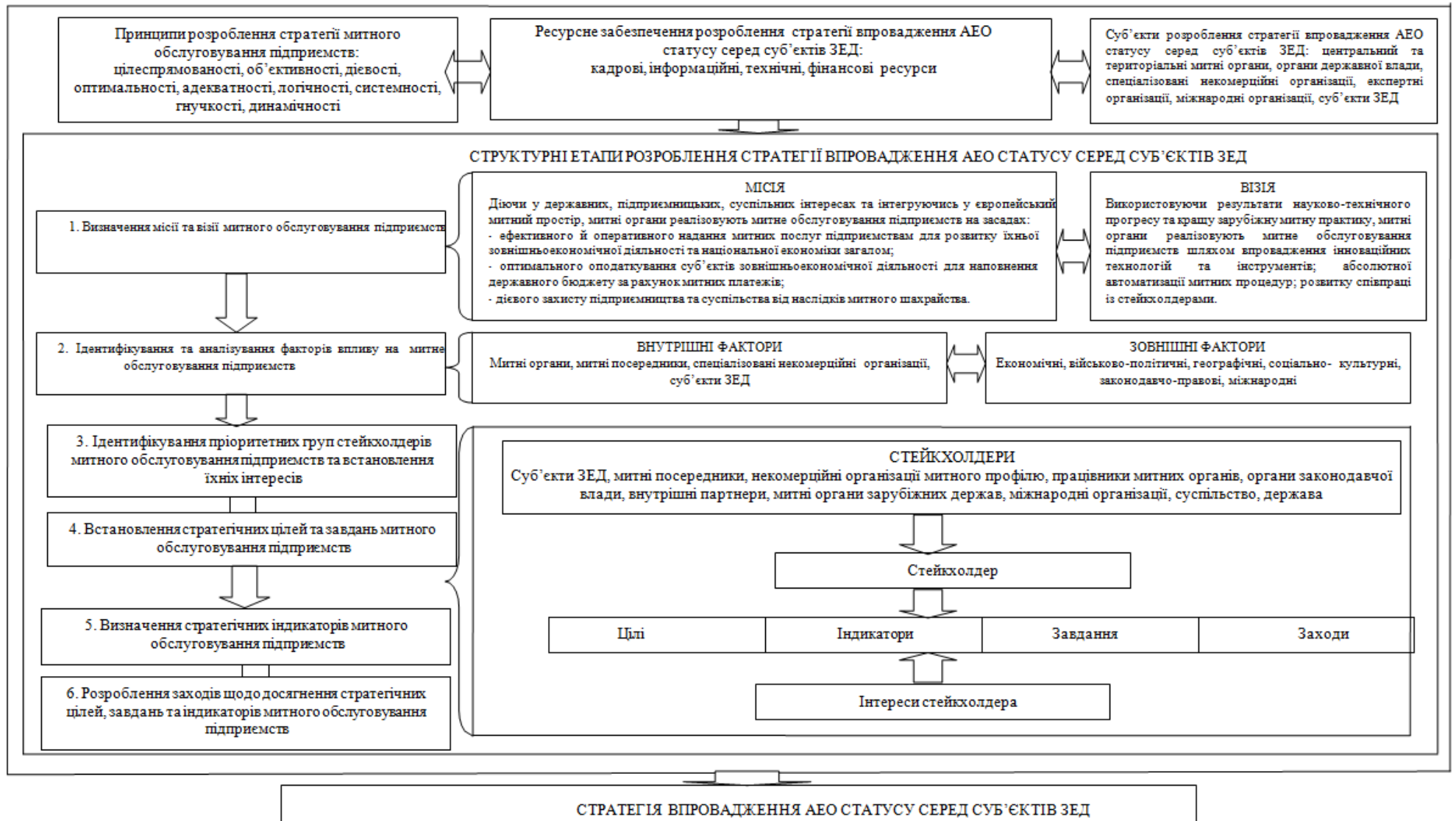

Рисунок 3.2 - Структурна модель розроблення стратегії впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД на засадах врахування інтересів стейкхолдерів [48; 54; 57; 76; 80]

Таким чином, на другому етапі на підставі зібраної інформації чітко ідентифікуються та оцінюються сильні й слабкі сторони здійснення операцій митного обслуговування на місцях у контексті визначення можливостей досягнення встановлених стратегічних орієнтирів впровадження АЕО статусу серед суб'єктів .

Надалі за результатами реалізації другого етапу та з урахуванням визначених стратегічних цілей і завдань формуються конкретні тактичні цілі та завдання, що повинні бути досягнуті на місцях задля втілення обраної стратегії у практику впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД. Слід зазначити, що сформовані тактичні цілі та завдання повинні бути доведені до відома безпосередніх виконавців, тобто працівників митниць та митних постів.

Четвертий етап тактичного планування пов'язаний із формуванням системи показників впровадження АЕО статусу серед суб'єктів безпосередньо на місцях. На відміну від переліку стратегічних показників, система тактичних показників є більш конкретною та стосується безпосередньої реалізації операцій митного обслуговування на місцях. При цьому, слід зауважити, що система тактичних показників митного обслуговування складається відповідно до встановленої стратегії, покликана забезпечити її досягнення та деталізує обрані стратегічні показники у цій сфері.

Для досягнення встановлених величин визначених тактичних показників на наступному етапі розробляються конкретні тактичні заходи щодо розвитку митного обслуговування на місцях, реалізація котрих спрямована на втілення затвердженої стратегії у практику митного обслуговування. Такі заходи повинні бути конкретними, чіткими, досяжними та доведеними до їхніх виконавців. Фінансове обґрунтування реалізації сформованих заходів щодо розвитку митного обслуговування на місцях здійснюється на шостому етапі тактичного планування в межах бюджетного планування. Цей етап пов'язаний із складанням бюджетів реалізації конкретних заходів, що відображають ретельний розпис надходжень та видатків для відповідних цілей.

Сьомий етап тактичного планування пов'язаний із формуванням й документальним затвердженням тактичного плану впровадження АЕО статусу серед суб'єктів. Тактичний план є документом, що об'єднує увесь перелік елементів, сформованих на попередніх етапах тактичного планування. Тобто, у тактичному плані відображаються визначені тактичні цілі і завдання, показники, заходи з впровадження АЕО статусу серед суб'єктів, тощо.

Завершальний восьмий етап тактичного планування, як й у послідовності стратегічного планування, відображає розроблення тактичної карти впровадження АЕО статусу серед суб'єктів. У такій карті може бути наочно відображено розподіл конкретних завдань між виконавцями, послідовність, взаємозв'язки та терміни їхнього виконання.

Зважаючи на змістове наповнення та функціональне призначення організування, а також специфіку митного обслуговування, можна встановити базові конкретні завдання організування впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД: визначення кола осіб від кожного суб'єкта митного обслуговування, котрі будуть реалізовувати митні операції; окреслення та розподіл між відповідальними особами функцій, посадових повноважень та сфер відповідальності за реалізацію операцій з митного обслуговування; створення механізму взаємодії та взаємозв'язків між відповідальними особами кожного суб'єкта митного обслуговування.

На підставі вивчення теоретичних матеріалів за досліджуваною проблемою, практики впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД, нормативно-правових джерел, що регулюють означену сферу, розроблено постадійну модель організування впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД (рис. 3.3).

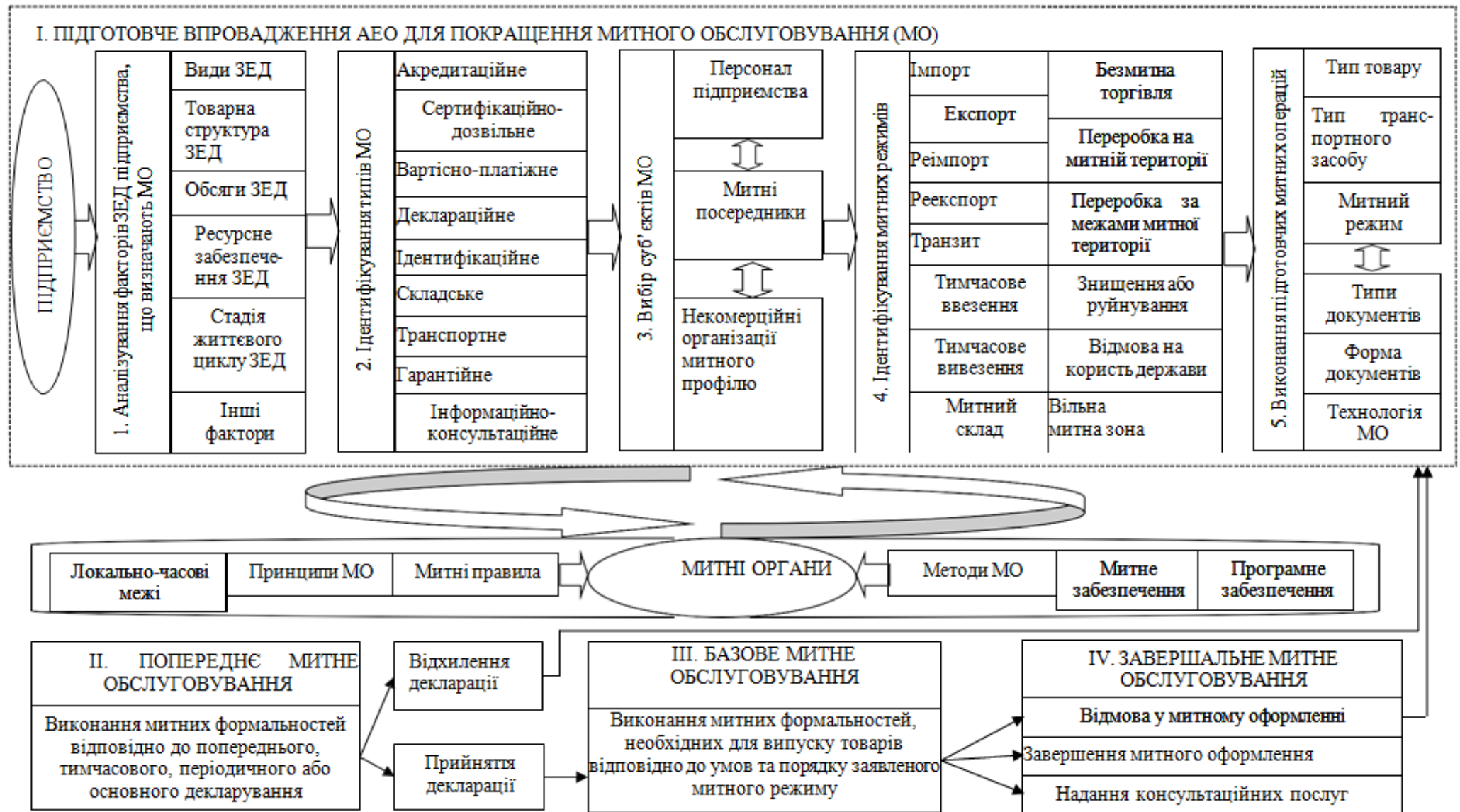

Рисунок 3.3 - Постадійна модель впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД [46-48; 67; 71; 73; 78]

Запропонована модель відображає послідовність ключових невід'ємних стадій впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД та органічно поєднує взаємодію ключових суб'єктів митного обслуговування – підприємства та митних органів. Крім того, підприємство, реалізуючи базові операції з митного обслуговування, може одержувати додаткові послуги митних посередників чи спеціалізованих некомерційних організацій, наприклад, консультаційного характеру. Таким чином, розроблена на рис. 3.3 модель комплексно відображає основні етапи впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД та охоплює його ключових суб'єктів, що дає змогу сформувати цілісне й завершене бачення процесу митного обслуговування.

3.3 Удосконалення процедурного регулювання АЕО для спрощення митних процедур на шляху до ЄС

Інститут авторизованих економічних операторів стимулює бізнес-структури до ведення чесної підприємницької діяльності відповідно до законодавчих вимог, взамін на що суб'єкти господарювання одержуватимуть спеціальні спрощення митного характеру. Водночас, прагнення отримати статус авторизованого економічного оператора активізуватиме розвиток підприємницьких структур, адже поряд із умовою законослухняності суб'єкту господарювання слід відповідати також й низці інших критеріїв у фінансовій, кадровій, інформаційній сферах [45]. Таким чином, успішне запровадження інституту авторизованих економічних операторів в державі сприятиме розвитку вітчизняного бізнесу та активізації його зовнішньоекономічної діяльності, що забезпечуватиме прогресивний розвиток національної економіки та її інтеграцію у європейський економічний простір.

На підставі вивчення спеціалізованої літератури за проблемами здійснення діагностичних процедур та діагностичної практики, а також зарубіжного досвіду впровадження й функціонування інституту авторизованих економічних операторів запропоновано реалізовувати метод діагностування претендентів на

одержання такого статусу у послідовності, яка відображена на рис. 3.4.

Так, на першому етапі відбувається збір інформації про наміри підприємства стосовно того, який саме вид сертифіката авторизованого економічного оператора прагне одержати претендент. На сьогодні, як вітчизняною, так і європейською нормативно-правовою базою передбачено можливість одержання двох видів сертифікатів: сертифікат на спрощення митних процедур і сертифікат щодо надійності та безпеки.

Рисунок 3.4 - Рекомендована послідовність реалізації методу діагностування підприємств-претендентів на одержання статусу АЕО[46-48; 67; 71; 73; 78]

Якщо діагностика здійснюється безпосередньо претендентом на одержання статусу авторизованого економічного оператора, то на цьому етапі добираються дані щодо ретроспективного, фактичного та перспективного стану підприємства у контексті визначення можливості одержання того чи іншого виду сертифіката.

Ідентифікований відповідний вид сертифіката, який має намір одержати суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності, надалі визначає цілі та завдання діагностики претендента для його отримання. Варто зазначити, що у митних органів може виникати фактично дві цілі діагностики з огляду на наявність двох видів сертифікатів авторизованого економічного оператора. При цьому, така діагностика матиме полікритеріальний комплексний характер, зважаючи на необхідність врахування усіх встановлених критеріїв у сукупності для отримання того чи іншого виду сертифіката. Слід зауважити, що поряд із зазначеними цілями підприємство-претендент може здійснювати, наприклад, часткову діагностику на засадах оцінювання одного чи декількох критеріїв, якщо його намірами є дослідження лише однієї або кількох сфер.

Володіючи інформацією про цілі діагностики, на третьому етапі відбувається добір репрезентативних індикаторів та укомплектування їх у єдину систему для діагностування претендента на одержання встановленого виду сертифіката авторизованого економічного оператора. Слід зауважити, що європейськими стандартами визначено п'ять ключових сфер функціонування підприємства, за якими повинно проводитись його оцінювання. Зокрема, мова йде про такі сфери суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності, як правова, управлінсько-облікова, фінансова, соціально-кадрова сфери та сфера безпеки. В межах кожної сфери слід обрати найбільш репрезентативні індикатори, що у сукупності найбільш інформативно її характеризуватимуть, нададуть змогу комплексно й об'єктивно оцінити цю сферу і таким чином встановити відповідність підприємства визначеному критерію [50]. Водночас, слід зазначити, що добір індикаторів повинен здійснюватись за класичними правилами діагностики, що дасть змогу досягнути ефективних діагностичних результатів.

На підставі одержаної інформації про відповідність обчислених значень індикаторів підприємства встановленим критеріям на сьомому етапі відбувається визначення стану відповідності претендента для одержання відповідного виду сертифіката авторизованого економічного оператора. При цьому варто зауважити,

що обов'язковим є виокремлення 2 критичних станів – позитивного та негативного, що дасть змогу прийняти чи відхилити заяву претендента на одержання сертифіката авторизованого економічного оператора. Таким чином, доцільно формувати декілька різних станів претендента на отримання статусу авторизованого економічного оператора, що характеризуватимуть різні рівні його відповідності цьому статусу. Отож, завершальний етап пов'язаний із інтерпретуванням ідентифікованого стану претендента на одержання сертифіката авторизованого економічного оператора у формі діагностичного висновку щодо його відповідності цьому статусу, котрий характеризуватиме стан усіх діагностованих сфер та обґрунтовуватиме рекомендації щодо його покращення.

Одним із ключових етапів діагностування претендента на отримання статусу авторизованого економічного оператора є вибір найбільш репрезентативних індикаторів для забезпечення об'єктивного адекватного й комплексного оцінювання. На підставі вивчення та аналізування вітчизняної й міжнародної нормативно-правової бази, кращого теоретичного й практичного діагностичного досвіду, іноземної практики функціонування інституту авторизованих економічних операторів сформовано структуровану за пріоритетними ключовими сферами систему найбільш репрезентативних індикаторів для оцінювання підприємств-претендентів на одержання статусу авторизованого економічного оператор [28].

У табл. 3.1 розроблено комплекс нормативно-правових індикаторів, що відображають дотримання суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності положень національного законодавства у господарській, митній та податковій сферах, для діагностики претендента на одержання статусу авторизованого економічного оператора.

У табл. А.1 сформовано інтерпретаційне забезпечення типів станів, у яких можуть перебувати підприємства-претенденти на одержання статусу авторизованого економічного оператора, та переліки цілеспрямованих рекомендацій щодо їхнього покращення.

Таблиця 3.1 - Нормативно-правові індикатори діагностики підприємств-претендентів на одержання статусу авторизованого економічного оператора (АЕО) [27-29]

Індикатори	Формули для обчислення	Нормативні критерії	Ідентифікація відповідності фактичних значень індикаторів нормативним критеріям за біноміальним методом	
			1 - відповідає	0 – не відповідає
1. Нормативно-правові індикатори (дотримання положень національного законодавства у господарській, митній та податковій сферах)				
1.1. Наявність серйозного кримінального порушення чи порушень національного законодавства (крім митного) у сфері господарської діяльності протягом визначеного національною програмою АЕО періоду, які суперечать статусу АЕО	-	Ні		
1.2. Наявність разового серйозного порушення митно-податкового законодавства протягом визначеного національною програмою АЕО періоду	-	Ні		
1.3. Наявність повторних порушень митно-податкового законодавства протягом визначеного національною програмою АЕО періоду	-	Ні		
1.4. Наявність разового незначного порушення митно-податкового законодавства протягом визначеного національною програмою АЕО періоду	-	Ні		

Таким чином, метод діагностування підприємств-претендентів на одержання статусу авторизованого економічного оператора характеризується уніфікованою завершеною послідовністю реалізації, ґрунтується на вичерпному й гармонізованому із зарубіжними стандартами індикаторно-критеріальному й інтерпретаційно-ідентифікаційному забезпеченні. Це дає змогу формувати обґрунтовані діагностичні висновки щодо відповідності підприємства цьому статусу, а також перспектив й загроз одержання певного виду сертифіката.

Висновки до третього розділу

1. Доведено, що для забезпечення ефективного розвитку впровадження статусу АЕО серед суб'єктів ЗЕД необхідно планувати як стратегію, так і тактику розвитку цієї сфери.

2. Обґрунтовано модель стратегічно-тактичного планування впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД, що дасть змогу вибудувати ефективну траєкторію розвитку цієї сфери на засадах чіткого встановлення місії, цілей та завдань, дослідження факторів впливу, визначення базових індикаторів успіху та розроблення заходів щодо їхнього досягнення, тощо. Такий підхід забезпечить можливість внесення необхідних коректив, а також після завершення терміну реалізації стратегії у цілях встановлення її фактичної й остаточної ефективності та досяжності.

3. Сформовано тактичні вектори впровадження інституту АЕО у практику митних процедур в Україні на основі структурної моделі розроблення стратегії впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД на засадах врахування інтересів стейкхолдерів . Для досягнення встановлених величин визначених тактичних показників на наступному етапі розробляються конкретні тактичні заходи щодо розвитку митного обслуговування на місцях, реалізація котрих спрямована на втілення затвердженої стратегії у практику митного обслуговування. Такі заходи повинні бути конкретними, чіткими, досяжними та доведеними до їхніх виконавців

4. Розроблено постадійну модель впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД, що відображає послідовність ключових невід'ємних стадій набуття статусу та органічно поєднує взаємодію ключових суб'єктів митного обслуговування – підприємства та митних органів. Таким чином, розроблена модель комплексно відображає основні етапи впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД та охоплює його ключових суб'єктів, що дає змогу сформулювати цілісне й завершене бачення процесу митного обслуговування.

5. Запропоновано удосконалення процедурного регулювання АЕО для спрощення митних процедур на шляху до ЄС, що передбачає впровадження методу діагностування підприємств-претендентів на одержання статусу АЕО та розроблено комплекс нормативно-правових індикаторів, що відображають дотримання суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності положень національного законодавства у господарській, митній та податковій сферах. Вбачається, що це

надасть змогу сформувані обґрунтовані діагностичні висновки щодо відповідності підприємства цьому статусу, а також перспектив й загроз одержання певного виду сертифіката.

ВИСНОВКИ

У бакалаврській роботі запропоновано та обґрунтовано теоретичні, методичні і наукові засади розбудови статусу АЕО в Україні на шляху до ЄС. . Результати дослідження зводяться до такого:

1. Авторизований економічний оператор (АЕО) – це статус, який надається підприємствам, які беруть участь у міжнародному ланцюжку поставок і відповідають певним критеріям безпеки та надійності, встановленими митними органами. Статус АЕО дозволяє підприємствам користуватися спрощеннями та перевагами під час проходження митних процедур, що сприяє оптимізації міжнародної торгівлі.

2. Програма Авторизованого Економічного Оператора (АЕО) в Україні була запроваджена у 2019 році. У Європі одним із перших документів, котрий запроваджував статус АЕО, було Положення Європейського Парламенту та Консульства ЄС (2005), що вносило зміни до Митного Кодексу ЄС. Нормативними документами в міжнародній сфері щодо регулювання АЕО є: Рамкові стандарти безпеки та полегшення світової торгівлі та Кіотською конвенція.

3. Ідентифіковано, що статус АЕО дозволяє компаніям: 1) використовувати спрощене декларування, першочергове виконання митних формальностей, та знизити ступінь митного контролю; 2) сприяє зниженню ризиків; 3) підтверджує надійність суб'єкта ЗЕД, що призводить до зменшення кількості перевірок та запитів від митних органів; 4) забезпечує економію часу та витрат.

4. Виявлено, що в Україні, як і в багатьох інших країнах, існують два типи авторизації: АЕО-Б (безпека) та АЕО-С (митне спрощення). Статус АЕО є міжнародно визнаним, що дозволяє компаніям отримувати переваги не тільки в Україні, але й у країнах, які також впровадили цю програму. Сертифікат АЕО дозволяє організаціям стати довіреним членом міжнародних мереж постачання та дотримуватися високих стандартів безпеки. Вимоги до набуття статусу АЕО включають: дотримання законодавства України, зокрема у сфері державної митної

справи (власники та персонал АЕО повинні мати бездоганну ділову репутацію); задовільна система ведення комерційної та транспортної документації (АЕО повинен забезпечити підтримку системи звітності, ефективне управління та контроль операцій); платоспроможність (фінансова стабільність АЕО та позитивна історія дотримання зобов'язань повинні бути безперечними); забезпечення компетенцій та стандартів професійної кваліфікації (уповноважений оператор визначає фахівця, відповідального за внутрішній контроль та моніторинг); дотримання стандартів надійності та безпеки (АЕО забезпечує надійність; об'єкти, що обслуговують міжнародні торговельні операції та ділових партнерів).

5. Незважаючи на зазначені проблеми, програма АЕО в Україні поступово розвивається. За офіційною інформацією ДМС України, станом на 2025 рік статус АЕО мають понад 80 підприємств, зокрема Nova Poshta Global, ПАТ «Джей Ті Інтернешнл Україна», ТОВ «Епіцентр К», ПАТ «Стальканат» та інші, що свідчить про зацікавленість великого бізнесу у спрощенні процедур і підвищенні рівня довіри з боку митних органів.

6. Встановлено, що на відміну від України, у ЄС деякі спрощення митних процедур, наприклад, загальна фінансова гарантія та спрощена декларація, доступні для компаній без статусу АЕО, але після підтвердження відповідності окремим критеріям. Визначено, що проблемною залишається і методологія оцінки фінансової стійкості підприємств-кандидатів. Це особливо критично у контексті малого та середнього бізнесу, який зазвичай не має ресурсної спроможності утримувати повноцінну систему бухгалтерського та фінансового обліку на рівні, очікуваному від великих корпорацій, що, своєю чергою, створює штучні бар'єри до участі малих та середніх підприємств у програмі АЕО.

7. Виявлено, що моніторинг впливу статусу авторизованого економічного оператора (АЕО) на спрощення митних процедур передбачає оцінку ефективності надання підприємствам, які мають такий статус, пільг та спрощень при здійсненні митних формальностей. Це включає аналіз зменшення часу та витрат на митне оформлення, зниження рівня ризиків у системі управління

ризиками, а також оцінку можливості застосування спеціальних спрощень, таких як загальна фінансова гарантія, самостійне накладання пломб спеціального типу, спрощене декларування та випуск за місцезнаходженням.

8. Обґрунтовано модель стратегічно-тактичного планування впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД, що дасть змогу вибудувати ефективну траєкторію розвитку цієї сфери на засадах чіткого встановлення місії, цілей та завдань, дослідження факторів впливу, визначення базових індикаторів успіху та розроблення заходів щодо їхнього досягнення.

9. Сформовано тактичні вектори впровадження інституту АЕО у практику митних процедур в Україні на основі структурної моделі розроблення стратегії впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД на засадах врахування інтересів стейкхолдерів . Для досягнення встановлених величин визначених тактичних показників на наступному етапі розробляються конкретні тактичні заходи щодо розвитку митного обслуговування на місцях, реалізація котрих спрямована на втілення затвердженої стратегії у практику митного обслуговування. Такі заходи повинні бути конкретними, чіткими, досяжними та доведеними до їхніх виконавців

10. Запропоновано постадійну модель впровадження АЕО статусу серед суб'єктів ЗЕД, що відображає послідовність ключових невід'ємних стадій набуття статусу та органічно поєднує взаємодію ключових суб'єктів митного обслуговування – підприємства та митних органів.

11. Запропоновано удосконалення процедурного регулювання АЕО для спрощення митних процедур на шляху до ЄС, що передбачає впровадження методу діагностування підприємств-претендентів на одержання статусу АЕО та розроблено комплекс нормативно-правових індикаторів, що відображають дотримання суб'єктом зовнішньоекономічної діяльності положень національного законодавства у господарській, митній та податковій сферах.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Декларація щодо впровадження Рамкових стандартів ВМО на національному рівні: наказ Держмитслужби України від 12 вересня 2006 р. № 772 «Про введення в дію рішення колегії Держмитслужби України від 12 вересня 2006 р.
2. Митний кодекс України : Закон України від 13 берез. 2012 р. № 4495-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2012. – № 44–45. – Ст. 552.
3. Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур (Киотська конвенція) від 18 травня 1973 р. // Офіційний Вісник України. – 2011. – № 71. – Ст. 2711.
4. Податковий кодекс України : Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI // Відом. Верхов. Ради України. – 2011. – № 15-16, №17. – С. 112.
5. Про виконання митних процедур відповідно до заявленого митного режиму : наказ Мінфіну України від 31.05.2012 р. № 657 // Офіц. вісн. України. – 2012. – № 80. – Ст. 3233.
6. Про затвердження Порядку реалізації положень Митного кодексу України щодо надання авторизацій : постанова Кабінету Міністрів України від 27 верес. 2022 р. № 1092 // Урядовий кур'єр. – 2022. – № 191.
7. Авраменко Н. Л. Проблеми митного контролю в контексті європейської інтеграції України / Н. Л. Авраменко, Т. М. Дорошенко, М. Е. Матвеев // Економіка та держава. - 2022. - № 1. - С. 55–60.
8. Актуальні питання теорії та практики митної справи : монографія / за заг. ред. І. Г. Бережнюка. – Хмельницький : ПП Мельник А. А., 2013. – 428 с. – (Митна справа в Україні. Том 21).
9. Бережнюк І.Г. Митне регулювання України: національні та міжнародні аспекти: моногр. Дніпропетровськ: АМС України, - 2009. - 543 с.
10. Білоус-Осінь Т. І. Процес становлення уповноваженого економічного оператора як суб'єкта митного права: міжнародний досвід / Т. І. Білоус-Осінь // Адміністративне право і процес. - 2024. - № 2(8). - С. 181–189.

11. Бліхар М. М. Митна політика країн Центрально-Східної Європи у контексті інтеграції до СОТ: реалії та перспективи для України / М. М. Бліхар // Актуальні проблеми економіки. – 2008. – № 7. – С. 3–8.
12. Бойко Х. Напрями адаптації митної політики України до норм ЄС / Х. Бойко // Управління інноваційними процесами в економічній системі України. - 2014. - №11. - С. 21-22.
13. Вакульчик О. М. Кількісна оцінка якісних характеристик суб'єкта ЗЕД з метою надання статусу уповноваженого економічного оператора / О. М. Вакульчик, І. Д. Харламова // Вісник Академії митної служби України. Сер.: Економіка. - 2022. - № 1. - С. 12–23.
14. Вакульчик О.М. Європейський досвід оцінки результатів впровадження системи спрощеного митного контролю та якості митного аудиту / О.М. Вакульчик, Т.С. Єдинак, К. С. Костюченко // Вісник Академії митної служби України. Серія: «Економіка». – 2012. – № 1 (47). – С. 10–17. 3.
15. Варгуляк О. Г. Запровадження та сучасний стан функціонування інституту авторизованого економічного оператора в Україні / О. Г. Варгуляк // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. - 2023. - № 64. - С. 28-32.
16. Василенко В.М. Реалізація принципу «єдиного вікна» у здійсненні контролю за переміщенням окремих видів товарів через митний кордон України / В. М. Василенко // Форум права. – 2015. – № 1. – С. 38–41.
17. Герчаківська О. Я. Протидія митним правопорушенням у міжнародному та українському нормативно-правовому полі / О. Я. Герчаківська // Аналітично-порівняльне правознавство. – 2022. – № 1. – С. 141–146.
18. Говор Д.І. Стан і перспективи міжнародного співробітництва митних органів України // Митна справа. – 2010. – № 4. – С. 49-54.
19. Григорова-Беренда Л. І. Торговельна політика та зовнішня торгівля Європейського Союзу / Л. І. Григорова-Беренда, К. О. Каверіна // Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія«Міжнародні відносин. Економіка. Країнознавство. Туризм». - 2022. - № 16. - С. 6–15.

20. Дорофеєва Л. М. Особливості правового забезпечення митної діяльності в сучасних умовах фінансової кризи / Л. М. Дорофеєва, Т. В. Корнева // Порівняльно-аналітичне право. – 2020. – № 1. – С. 141–146. 5.

21. Дорофеєва Л. М. Перспектива впровадження в Україні інституту уповноваженого економічного оператора / Л. М. Дорофеєва // Науковий вісник Ужгород. нац. ун-ту. Сер. : Право. – 2019. – № 58(2). – С. 18–22.

22. Дугінець Г. Авторизований економічний оператор: переваги та проблеми імплементації в світі / Г. Дугінець, М. Вдовиченко // Економіка та суспільство. – 2024. - №18. – С. 59-64.

23. Дьомін Ю.М. Правові засади організації та здійснення митного контролю в Україні: теоретичні та практичні проблеми : автореферат дис. На здобуття наукового ступеня док.юрид.наук: 12.00.07 / Ю.М.Дьомін .- К., 2006

24. Єдинак Т.С. Постмитний аудит як фактор забезпечення економічної безпеки країни: зарубіжний досвід та українська перспектива / Т.С. Єдинак, В.Ю. Єдинак // Вісник Академії митної служби України. – 2008. – № 4. – С. 70–76.

25. Ємченко І.В., Закусілов А.П. Методи і технічні засоби митного контролю: підручник для студентів вищих навч. Закл./ Львівська комерційна академія. – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 432 с.

26. Каленський М.М. Митний Кодекс України: Науково-практичний коментар. – К: Алерта, 2007. – 757 с.

27. Канигін С. М. Міжнародний досвід організації перевірок кандидатів на отримання статусу АЕО / С. М. Канигін, В. Ф. Тищенко, К. М. Азізова // Економіка та суспільство. – 2022. – № 39. – С. 339–345.

28. Караваєв Т. Authorized economic operators: world experience and benefits for Ukrainian business / Т. Караваєв, Г. Дугінець, О. Ніканорова // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. - 2022. - № 2. - С. 26–37.

29. Кляцький Д. Сутність митно-правового інституту авторизованого економічного оператора та проблемні питання його реалізації в Україні / Д. Кляцький, М. Білоножко, І. Коросташова // UNIVERSUM. - 2024. - № 9. - С. 108–115.

30. Коросташова І.М. Контрольна діяльність як основна складова компетенції митних органів / І.М.Коросташова // Митна справа. – 2010. – №1. – С.43-47.

31. Коросташова І.М. Організаційно-контрольні правовідносини в митній службі України: поняття та структура / І.М. Коросташова // Митна справа. – 2010. – №1. – С. 30-34.

32. Кунєв Ю.Д. Визначення сутності та змісту основних митно-правових понять: «митна процедура» / Ю.Д. Кунєв, Л.Р. Баязітов // Вісник Академії митної служби України. Серія : «Право». – 2014. – № 2. – С. 7–23.

33. Кунєва З. Ю. Митні процедури як правові засоби митної процедури / З. Ю. Кунєва // Вісник Академії митної служби України. Серія : Право. – 2015. – № 2. – С. 189–195.

34. Ліпинський В.В. Правові аспекти протидії переміщенню товарів через митний кордон України з приховуванням від митного контролю / В. В. Ліпинський // Вісник Академії митної служби України. Серія : Право. – 2015. – № 1. – С. 58-63.

35. Любива Ю.В. Місце та роль фіскальної функції серед інших функцій митних органів / Ю.В. Любива // Вісник АМСУ. – 2009. – № 1 – С. 94 – 97.

36. Лялька А.Б. Фіскальна функція митних органів України / А.Б. Лялька // Митна справа. – 2012. – № 5 (83). – С. 56–60.

37. Мазур А.В. Особистий огляд як виняткова форма митного контролю / А.В.Мазур // Митна справа. – 2011. – №2. – С. 25-31.

38. Мазур А.В. Переміщення товарів через митний кордон України»: різноманітність наукових поглядів на митно-правове поняття / А. В. Мазур, Я. Є. Колюбаєв // Вісник Академії митної служби України. Сер. : Право. – 2009. – № 1. – С. 64-70.

39. Мельник Т. М. Напрями вдосконалення митно-тарифного регулювання зовнішньої торгівлі в Україні [Текст] / Т. М. Мельник // Формування ринкових відносин в Україні. – 2005. – № 11. – С. 110–117.

40. Микитенко Т. Розвиток інституту авторизованого економічного

оператора в Україні в контексті імплементації міжнародних стандартів / Т. Микитенко, О. Мельник, І. Сагайдак // Економіка та суспільство. - 2023. - № 58. – С. 21-27

41. Митна справа: підруч. / [А.І. Крисоватий, С.Д. Гернчаківський, О.Б. Дем'янюк та ін.]; за ред. А.І. Крисоватого. – Тернопіль: ВПЦ «Екон. Думка ТНЕУ», 2014. – 540 с.

42. Настюк В. Особливості правового статусу органів митної служби в Україні / В. Настюк // Вісник Академії правових наук України. – 2012. – №4. – С. 44- 49.

43. Несторишен І. В. Система управління митними ризиками в контексті спрощення митних процедур / І. В. Несторишен, І. Г. Бережнюк, А. І. Брендак // Modern Economics. – 2020. – № 22. – С. 59–63.

44. Осадча Н.В. Порівняльний аналіз законодавства про митні режими України з Європейським Союзом та Митним союзом Росії, Білорусі, Казахстану (РБК) / Н. В. Осадча // Управління економікою: теорія та практика: зб. наук. пр. НАН України, Інститут економіки промисловості. – 2010. – С. 254-287.

45. Пашко П. В. Авторизований економічний оператор: шляхи розвитку, його вплив на процеси при митному оформленні, ризики застосування / П. В. Пашко, Г. С. Мирошниченко, Ю. В. Штик // Наукові праці ДонНТУ. Серія: економічна. - 2024. - №1 (29). - С. 110-117.

46. Петруня Ю.Є. Митні процедури в контексті здійснення митного постаудиту / Ю. Є. Петруня, В. А. Туржанський // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2014. – № 797. – С. 117- 125.

47. Плохута Є. О. Реформа Митного союзу ЄС: перспективи та виклики для української митниці / Є. О. Плохута // Scientific law journal. – 2024. – № 22. – С. – 170-176.

48. Приймаченко Д.В. Щодо діяльності митних посередників у процесі реалізації митних процедур / Д. В. Приймаченко // Форум права. – 2011. – № 1. – С. 802-807.

49. Реkun В. А. Проблемні питання визначення митної вартості товарів, що переміщуються через митний кордон України / В. А. Реkun // Митна справа. – 2013. – № 5(1). – С. 87-92.

50. Романенко Г.В. Митні прототипи (Customs Blueprints) як орієнтир для модернізації митної служби України. Серія «Юридичні науки». Том 23 (62). / Г. В. Романенко // 2010. – №1. – С. 408-413.

51. Сергійчик В. О. Актуальні питання запровадження інституту уповноваженого економічного оператора: зарубіжний досвід/ В. О. Сергійчик // Юридичний вісник. - 2023. - № 2. - С. 166–172.

52. Тоцька Т.С. Державне регулювання митної вартості імпортованих товарів / Т.С. Тоцька // Держава та регіони. – 2010. – № 2. – С 226-231.

53. Туржанський В. А. Особливості функціонування інституту уповноваженого економічного оператора в ЄС. / В. А. Туржанський, Д. М. Хома // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. - 2016. - № 29. - С. 68–77.

54. Шонія Б. Г. Адаптація митного законодавства України до норм Європейського Союзу / Б. Г. Шонія // Академічні візії. -2023. - № 22. – С. 31-39.

55. Шульга М. Г. Переміщення товарів через митний кордон України / М. Г. Шульга. // Теорія і практика правознавства. – 2014. – Вип. 2. – С.18-22.

56. Звіт про виконання плану роботи ДФС за 2024 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/data/files/131201.pdf>.

57. Звіт про результати роботи Державної митної служби України за 2023 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/u-2023-rotsi-derzhmitsluzhbapererakhuvala-do-derzhbiudzhetu-3008-mlrd-grn-chomu-ne-bilshe-1062>

58. Офіційний веб-сайт Державного казначейства України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua>.

59. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://www.ukrstat.gov.ua>.

60. Офіційний портал Державної митної служби України [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: <https://customs.gov.ua>

61. Регламент (ЄС) № 648/2005 Європейського парламенту і Ради від 13 квітня 2005 року про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 2913/92 щодо посилення безпеки ланцюга постачання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32005R0648>

62. Розвиток інституту авторизованого економічного оператора: в Україні вже 50 авторизацій АЕО. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://customs.gov.ua/en/news/aeo-59/post/rozvitok-institutu-avtorizovanogo-ekonomichnogo-operatora-v-ukrayini-vzhe-50-avtorizatsii-aeo-1655>

63. Співробітництво між Україною та країнами ЄС у 2023 році : стат. Збірник. Державна служба статистики : сайт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

64. Структура митних органів, спеціальних митних установ та організацій (з 01.05.18 р.) [Електронний ресурс] / Державна митна служба України // Режим доступу: <http://www.customs.gov.ua/dmsu/control/uk/publish/article>.

65. Суворов В. Оцінка ефективності фіскальної функції митних органів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/j-pdf/Vknteu_2011_3_8.pdf.

66. Aven T. Risk assessment and risk management: Review of recent advances on their foundation / T. Aven // *European journal of operational research*. - 2016. - № 253(1). – P. 1–13.

67. Chen L. & Ma Y. A study of the role of customs in global supply chain management and trade security based on the Authorized Economic Operator system / , L. Chen, Y. Ma // *Journal of Risk Analysis and Crisis Response*. -2015. -№ 5(2). - P. 72-78.

68. Commission Delegated Regulation (EU) 2015/2446 of 28 July 2015 // *Official Journal of the European Union*. – 2015. – L 343. – P. 1–557.

69. Commission Implementing Regulation (EU) 2015/2447 of 24 November 2015 // *Official Journal of the European Union*. – 2015. – L 343. – P. 558–893.

70. Dumanska I. NCTS as implementation of the European digital practice of

common transit in Ukraine / I. Dumanska, A. Spivak. // *Innovation and Sustainability*. - № 4. - p. 60–70. <https://doi.org/10.31649/ins.2022.4.60.70>

71. Komelova A. Y. Proposals for Improving Legal Regulation of the Institute of Authorized Economic Operator / A. Y. Komelova // *Administrative Consulting*. - 2024. - № 8(1). – P. 45-52.

72. Lyons T. The Proposed EU Customs Authority: A New Agency in a new System / T. Lyons // *Global Trade and Customs Journal*. - 2024. - № 19(6). – P. 56-64.

73. Swierczynska J. The institution of the authorised economic operator—facilitating economic activity and minimizing the risk of compromising the security of the trade flow in goods in the international trade / J. Swierczynska // *Krakowskie Studia Międzynarodowe*. - 2018. - №15(4). – P. 263–275.

74. Union Customs Code : Regulation (EU) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council of 9 October 2013 // *Official Journal of the European Union*. – 2013. – L 269. – P. 1–101.

75. WCO SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade. – Brussel: World Customs Organization, 2020. – 88 p.

76. Widdowson D. Core border management disciplines: risk based compliance management / D. Widdowson, S. Holloway // *Border management modernization*. - 2011. - № 45. – p. 95–114.

77. Coen, L. H., Baida, Z., & Kouwenhoven, N. W. Beyond the Single Window. WCO News. 2023. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://insightsunboxed.com/201310_WCO_News_Window_IBM_Article.pdf

78. Coglianesi, C., & Nash, J. Compliance management systems: Do they make a difference? [Электронный ресурс]. – Режим доступа: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3598264

79. Eurostat. Open Statistics. 2010–2024 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://bit.ly/3HbPmCE>

80. McLinden, G., Fanta, E., Widdowson, D., & Doyle, T. Border Management Modernization. Washington: The World Bank. 2024. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/986291468192549495/pdf>

81. The Global Enabling Trade Report 2024. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://reports.weforum.org/2024/economyprofiles/#economy=UKR>.

82. WCO (2021) SAFE Framework of standards to secure and facilitate global trade. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://www.wcoomd.org/-/media/wco/public/global/pdf/topics/facilitation/instruments-and-tools/tools/safe-package/safe-framework-of-standards.pdf>

83. WCO. Authorized Economic Operator. 2024. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://aео.wcoomd.org>

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А. 1 - Інтерпретаційне наповнення типів станів підприємств-претендентів на одержання статусу АЕО та переліки цілеспрямованих рекомендацій щодо їхнього покращення [27; 28; 43; 51]

Типи станів	Інтерпретації станів	Переліки рекомендацій щодо покращення стану
1	2	3
Стан абсолютної відповідності	Демонструє відповідність підприємства за усіма необхідними параметрами для одержання статусу авторизованого економічного оператора та передбачає отримання заявленого виду сертифіката. Зокрема, підприємство у господарській діяльності належним чином дотримується норм митного й податкового законодавства, має впорядковану інформаційну систему, є платоспроможним та володіє кваліфікованим персоналом у митній сфері або дотримується стандартів безпеки й надійності за необхідними об'єктами	Доцільно перманентно відстежувати зміни нормативно-правової бази у господарській, митній та податковій сферах, науково-технічного прогресу, динаміку фінансових індикаторів, інноваційні програми підвищення кваліфікації працівників у митній сфері або інновації у сфері безпеки й надійності
Сприятливий стан	Відображає переважну, однак недостатню для отримання статусу авторизованого економічного оператора відповідність параметрам за кожною досліджуваною сферою. Характеризується незначними невідповідностями щодо інформаційно-документальної впорядкованості, котрі в оперативному режимі можливо виправити	Необхідно оперативним чином ліквідувати проблеми в управлінсько-обліковій сфері на засадах впорядкування інформаційно-документальної бази, ведення чіткої й завершеної хронології та архівування документів за усіма здійсненими господарськими операціями. Крім того, слід забезпечувати перманентне підвищення кваліфікації працівників у митній сфері

Продовження табл. А.1

1	2	3
<p>Стан управлінсько-облікової дестабілізації</p>	<p>Засвідчує домінування й існування ґрунтовних проблем в управлінсько-обліковій сфері, що відображають невідповідність підприємства за більшістю параметрів. Може демонструвати й зниження прибутковості підприємства, що зумовлюватиме загрозу потенційної неплатоспроможності</p>	<p>Варто ґрунтовно дослідити систему інформаційно-документального забезпечення підприємства та ретельно вивчити критерії у цій сфері для одержання статусу авторизованого економічного оператора. Можливим є варіант залучення зовнішніх консультантів для вирішення існуючих проблем у цій сфері. Слід також проаналізувати фактори, які знижують прибутковість або призвели до збитковості підприємства, та прийняти рішення щодо підвищення ефективності функціонування підприємства</p>
<p>Стан фінансової дестабілізації</p>	<p>Репрезентує несприятливий фінансовий стан для одержання статусу авторизованого економічного оператора. Демонструє наявність заборгованості за податковими (в тому числі й митними) зобов'язаннями, падіння платоспроможності й фінансової результативності або й засвідчує наявність збиткової діяльності підприємства. Може демонструвати також недостатнє інформаційне та кадрове забезпечення.</p>	<p>Слід фундаментально проаналізувати фінансовий стан підприємства на засадах визначення факторів, які спричинили таку ситуацію, визначити, чи можливо за допомогою управлінських рішень покращити фінансовий стан, на основі чого підготувати та реалізувати дієві цілеспрямовані заходи щодо підвищення платоспроможності та фінансової результативності підприємства. Варто також дослідити інформаційне й кадрове забезпечення підприємства, на підставі чого прийняти самостійні рішення або звернутись до зовнішніх консультантів щодо покращення стану справ</p>

Продовження табл. А.1

1	2	3
Стан кадрової дестабілізації	Є несприятливим станом у випадку одержання сертифіката на спрощення митних процедур. Демонструє відсутність належного практичного досвіду або кваліфікації у працівників у митній сфері, відсутність ініціатив зі сторони керівництва щодо систематичного підвищення рівня їхньої кваліфікації. Крім того, може відображати окремі проблеми у інформаційному забезпеченні та фінансовій сфері	Потрібно активізувати зусилля щодо реалізації різних заходів із набуття практичного досвіду та підвищення рівня кваліфікації працівників у митній сфері. За необхідності слід також ґрунтовно проаналізувати інформаційне забезпечення підприємства та фінансову результативність, на підставі чого реалізувати дієві цілеспрямовані заходи
Незадовільний стан для одержання сертифіката на спрощення митних процедур	Відображає критичний стан за різними досліджуваними сферами, зокрема демонструє незадовільну історію дотримання законодавства, низьку якість інформаційного забезпечення, низькі фінансові параметри, недостатній рівень кадрового забезпечення	Рекомендовано ретельно ознайомитись із положеннями нормативно-правової бази у господарській, митній та податковій сферах, забезпечувати дотримання законодавчих вимог, підвищити рівень кваліфікації працівників у митній сфері, впорядкувати інформаційно-документальне забезпечення господарських операцій, покращити фінансовий стан
Незадовільний стан для одержання сертифіката щодо надійності та безпеки	Відображає критичний стан за різними досліджуваними сферами, зокрема демонструє незадовільну історію дотримання законодавства, невідповідність окремим стандартам безпеки й надійності, низьку якість інформаційного забезпечення, низькі фінансові параметри	Рекомендовано ретельно ознайомитись із положеннями нормативно-правової бази у господарській, митній та податковій сферах, забезпечити дотримання законодавчих вимог й стандартів безпеки й надійності за усіма необхідними об'єктами, впорядкувати інформаційно-документальне забезпечення господарських операцій, покращити фінансовий стан